

Klasická hudba v kontextu rodiny

Karolina Klevetová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Karolina KLEVETOVÁ**
Osobní číslo: **H128324**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Klasická hudba v kontextu rodiny**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenského výzkumu. Průběžné výsledky budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. Práce bude zpracována formou přehledové studie.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na vliv hudby na rozvoj dítěte
- na charakteristiku sborového zpěvu a formování osobnosti
- na začlenění rodiny do volnočasových aktivit dítěte a jeho vliv na výchovu
- na život adolescentů v zájmových skupinách
- na celkové zhodnocení přínosu sborových aktivit v dospělém věku

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Franěk, M. Hudební psychologie. Praha: Karolinum, 2005.

Chvalovský, Karel. Pěvecká výchova 1. vydání. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1962.

Kulínský, B., Škápíková, J. Volný pád – Kulínský. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008.

Pávková, J. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002.

Reiner, Karel. Pěvecký soubor: Methodická příručka pro vedoucí a členy pěveckých souborů 1. vydání. Praha: Orbis, 1955.

Teplov, B.M. Psychologie hudebních schopností. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Láca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

KAROLINA KLEVETOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 22. 4. 2014

Klevetová

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpisy vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlížejí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce se zabývá vlivem klasické hudby na rozvoj dětí a volnočasovými aktivitami dospělých zaměřenými na hudbu.

Teoretická část se věnuje vlivu hudby na rozvoj dětí, dále volnočasovými aktivitami zaměřenými na hudbu od předškolního věku až do dospělosti.

Praktická část je zaměřena na zjištění vlivu hudby na život dospělých od počátku jejich sborových aktivit. Respondenti byli vybráni ze čtyř pěveckých sborů, k výzkumnému šetření byla použita forma dotazníků.

Klíčová slova: volnočasové aktivity, hudba, sbormistr, pěvecký sbor, sociální pedagogika, psychologie, zájmové skupiny, volný čas.

ABSTRACT

The thesis examines the effect of classical music on child development, and adult leisure time activities focusing on music.

The theoretical part of the thesis focuses on the effect of music on child development, and on leisure time activities focusing on music from pre-school age to adulthood.

The practical part of the thesis focuses on studying the effect of music on adults from their beginnings in the choir. Questionnaires were filled out by respondents from four choirs.

Keywords: leisure activities, music, choirmaster, choir, social pedagogy, psychology, interest groups, leisure.

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za trpělivost, odborné rady a podporu při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, jejichž odpovědi byly podkladem pro praktickou část mé práce. Také bych chtěla poděkovat mé mamince Martě Klevetové a Kláře Weiglové za morální podporu, kterou mi poskytly při zpracování bakalářské práce. Velmi si toho vážím, neboť bez těchto lidí by moje práce nevznikla.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Klasická hudba v kontextu rodiny“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použité literatury, která je součástí této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně dne 30. 4. 2014

Karolina Klevetová

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Vliv hudby na rozvoj dítěte	12
1.1 Výchova dětí v hudebním prostředí rodiny	15
1.2 Charakteristika sborového zpěvu	17
1.3 Zapojení dětí do volnočasových aktivit	19
2 Život předškolních dětí v zájmových skupinách zaměřených na hudbu	23
2.1 Výchovné a pedagogické metody ve sboru	26
2.2 Úroveň náročnosti sborového zpěvu	28
2.3 Podpora volnočasových aktivit v rodině	28
3 Život adolescentů v zájmových skupinách.....	31
3.1 Formování osobnosti a rozvoje adolescenta	32
3.2 Pozitiva a negativa adolescenta v zájmové skupině	35
4 Život dospělých v zájmových skupinách	39
4.1 Pozitivní přínos sborových aktivit v dospělém věku	43
4.2 Negativní vliv na sborové aktivity	45
4.3 Vztah sociální pedagogiky k volnočasovým aktivitám.....	48
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
5 Výzkumné šetření.....	52
5.1 Metody, cíle výzkumu a stanovení hypotéz.....	53
5.2 Výběr respondentů	55
5.3 Vlastní výzkum	55
5.4 Analýza a prezentace výsledků výzkumu	73
ZÁVĚR.....	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	81
SEZNAM GRAFŮ.....	82
SEZNAM TABULEK	83
SEZNAM PŘÍLOH	84

ÚVOD

Sociální oblast v sobě skrývá řadu témat, kterým je možné se věnovat. Volnočasové aktivity, kterým se člověk věnuje celý život, vytvářejí takové hodnoty, které ho mohou provázet a často provázejí celý život, v tomto případě sborový zpěv. Důležitou složkou je zde nepochybně talent, který se dále rozvíjí a dá se předpokládat, že se dědí z pokolení na pokolení. Každá jednotlivá osobnost má určité vlohy, které je potřeba rozvíjet. Dá se považovat za velké štěstí, když rodiče objeví talent u svého dítěte včas a vedou ho správným směrem. Za úspěch pak považují zjištění, že dochází k pozitivnímu vývoji a neustálému zlepšování. Bohužel nastává i pravý opak, kdy se projevuje nezájem rodičů a okolí, velkou roli zde však mohou sehrát i ekonomické důvody.

Na počátku naší evropské kultury, tedy v raném vývojovém stadiu antického Řecka, byly kolektivní vokální projevy součástí obřadů spjatých s náboženstvím a s kolektivním utvrzováním identity. Kolektivnost mají sborové projevy i v dalších dějinách umění a speciálně hudby: v chorálu, v oratoriích, v operách, ale i v samotné hudbě sborové jako takové. Významnost a osobitost sborového vokálního projevu vyplývá tedy již z tohoto dávno vzniklého a dějinami utvrzovaného rysu jakési nadindividuálnosti. Dalším rysem sborových vokálních projevů je jejich opět dlouhodobě dějinně přítomná a formovaná sakrálnost, kterou si uchovávají, alespoň v jisté podobě, až do dnešních dnů.¹

Tradice pěveckých sborů na českém území je dlouhá a bohatá. Pěvecké spolky byly zakládány od poloviny 18. století, mezi nejstarší dosud fungující patří Zpěvácký spolek Hlahol v Praze nebo kroměřížský Moravan. Sborem s nejdelší nepřetržitou činností je Učitelský smíšený pěvecký sbor Tyl, založený roku 1846 v Kutné Hoře. Mezi české významné sbory patří také Kühnův smíšený sbor, Pražský filharmonický sbor, Pražský komorní sbor, Schola Gregoriana Pragensis či Český filharmonický sbor.²

Je třeba zmínit také Dětský pěvecký sbor Českého (dříve Československého) rozhlasu, který patří mezi dlouhodobě působící umělecká tělesa. Jeho prostřednictvím se snaží poskytnout podporu mladým talentovaným zpěvákům. Děti účinkují při mnoha rozhlasových příležitostech ve studiích, při přímých přenosech i na veřejných koncertech. Soubor dosáhl vysoké interpretační úrovně a děti často reprezentují české sborové umění

---

¹ POLEDŇÁK, I..Hudebně pedagogické invence.Praha : Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2005, s. 83-94

² Pěvecký sbor. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://1url.cz/oaJv>

i Český rozhlas v zahraničí.³

Cílem bakalářské práce je přiblížit hudbu jako volnočasovou aktivitu spojenou jak s výchovou dětí a mládeže, tak i s formováním osobnosti až po celkové zhodnocení sborových aktivit v dospělém věku.

Teoretická část je zaměřena na vliv hudby na rozvoj dítěte od předškolního věku, adolescenty a život dospělých v zájmových skupinách.

Praktická část bude zaměřena na výzkumné šetření kvantitativní metodou formou dotazníků. Respondenti budou ve věkové skupině od 20 do 50 a více let, kteří se hudebním aktivitám věnují od dětství až dosud.

---

³ *Dětský pěvecký sbor Českého rozhlasu* [online]. 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/umeleckesoubory/portal/>

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VLIV HUDBY NA ROZVOJ DÍTĚTE

Motto: „*Hudba je sladká, libezná mluva, každému srdci srozumitelná.*“

Božena Němcová

Je všeobecně známo, že hudba lidstvo ovlivňuje a nachází se všude kolem nás. Aniž by si to člověk uvědomoval, je hudbou obklopen, hudba člověku pomáhá navodit určité rozpoložení, zažívat silné zážitky a vzpomínky, relaxovat, soustředit se, dodává mu energii atd.

Dětem hudba rovněž pomáhá se rozvíjet, pochopit svět kolem sebe, vyjádřit své osobní pocity a zkušenosti. Protože hudba je nedílnou součástí kultury, dítě snadněji pomocí různých hudebních forem pochopí samo sebe, své vztahy k ostatním a vytvoří si vazby mezi domovem, školním prostředím a okolím.

Švédští vědci například zjistili, že struktura hudby je totožná se strukturou, na základě které funguje lidský mozek. Další studie ukázaly, že se člověk rodí s vrozenou muzikálností a že hudba ovlivňuje lidské myšlení a chování.

Vliv hudby se nejvíce projevuje v procesu učení, má blahodárné účinky na vývoj mozku a celý nervový systém. Hudba má vliv na vývoj řeči a

- napomáhá při učení matematiky
- rozvíjí intelekt
- podporuje sociální citění dítěte.⁴

Hudba rozvíjí muzikálnost dětí. Rodiče se v jednotlivých etapách vývoje dítěte mohou aktivně zapojit a rozvíjet jeho hudební předpoklady a schopnosti, zvláště pokud je jim samotným hudba blízká. Dítě je hudbou neustále ovlivňováno, a to v jednotlivých růstových obdobích a rodiče mohou v těchto jednotlivých obdobích dítě podstatně hudebně ovlivnit. Co se s dětmi děje v průběhu jejich věkových etap a co mohou rodiče v jednotlivých údobích ovlivnit.

- Prenatální období.

Plod je schopný od početí do dvacátého týdne těhotenství vnímat zvuky. Co mohou v tomto období rodiče udělat? Zpívat a hrát svému nenarozenému dítěti, protože od

---

⁴ GRUJIĆ, A. Vliv hudby na rozvoj dítěte. In: *Předškoláci s úsměvem* [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: http://predskolci-sa-osmehom.blogspot.cz/2013/04/blog-post_32.html

početí do 18 měsíců se dítě rychle rozvíjí a jeho reakce na hudbu mají zásadní význam pro jeho celkový rozvoj.⁵

- Od narození do tří let.

Hned po narození dítě slyší vysoké tóny, nízké tóny jej uklidňují. Je schopné lokalizovat zvuk v jeho zorném poli (před sebou) a trhne sebou vždy, když uslyší silný zvuk. Ve čtyřech týdnech začíná reagovat na hlasy členů domácnosti, ve třetím měsíci je již schopné reagovat na hudbu pohybem (např. pohupováním dopředu, dozadu), otáčí se za zvukem. V sedmi měsících rozlišuje, zda zvuk přichází zepředu nebo zezadu. V devíti měsících je schopno reagovat na známé písničky. V 18 měsících většina dětí již začíná s prvními slůvky a toto je období, kdy mohou rodiče s dětmi zpívat, tancovat a rozvíjet tak jejich mluvu i pohybovou kreativitu. Postupně pak děti získávají pohybovou schopnost a reagovat tak na rytmus, rozlišují hlasité a tiché tóny, učí se jednoduché texty písniček a začínají hrát na jednoduché nástroje, jako jsou např. bubínky, zvonky apod.⁶

- Od tří do šesti let (předškolní věk).

V tomto období si dítě již více uvědomuje rytmus a výšky tónů, začíná se učit složitější písničky podle toho, jakou má slovní zásobu, vyvíjejí se jeho vokální schopnosti, objevuje nové zvuky a nástroje. Je schopno již interpretovat jednoduché písničky na nástrojích typu klávesnice nebo xylofon. Toto období je velmi důležité právě pro hudební rozvoj dětí a je třeba je velmi motivovat a podporovat. Pokud jsou rodiče hudebně nadaní, tak v tomto věku mohou společně s dítětem hrát na nějaký jednoduchý hudební nástroj, seznamovat jej s různými hudebními žánry, motivovat jej k účasti v pěveckých kroužcích při mateřských školkách nebo se přihlásit do sborového zpěvu v různých souborech, popř. umožnit dítěti předvést své dovednosti před veřejností (publikem).⁷

- Od šesti do patnácti let.

Mnoho dětí v tomto věku již může projevit zájem o hraní na nějaký hudební nástroj, projevuje se jejich hudební vkus, děti objevují možnosti tvorby hudby na počítači, učí se improvizovat, diskutují a hodnotí různé hudební žánry. Někteří již mohou

---

⁵ GRUJÍČ, A. Vliv hudby na rozvoj dítěte. In: *Předškoláci s úsměvem* [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: http://predskolci-sa-osmehom.blogspot.cz/2013/04/blog-post_32.html

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. s. 63-98

⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. s. 118-236

uvažovat o hudební kariéře. V tomto období je velmi důležitá motivace k účasti na různých hudebních aktivitách, např. sborový zpěv v rámci školy a zejména mimo ni. Je třeba dítě podporovat v těchto aktivitách, reagovat na jeho hudební projevy, hodnotit je a motivovat jej k vystupování před veřejností apod.⁸

- Od patnácti do dvaceti, případně do dvaadvaceti let (adolescent).

Adolescent již v tomto období začíná vážně přemýšlet o svém hudebním vzdělání, učí se formulovat své názory na hudbu a umění vůbec. V tomto období se krystalizují postoje a názory, dochází k rozumovému zrání a třibení vkusu. Pokud se dítě rozhodne jít cestou hudebního vzdělávání, existuje mnoho oborů studia hudební vědy, přes studium historie hudby, různých hudebních žánrů, hry na konkrétní hudební nástroj, management hudby, sborový zpěv atd.⁹

Kromě výše uvedeného hudba také rozvíjí mnoho dovedností dítěte, které jej budou provázet v průběhu celého života. Je možno uvést některé dovednosti, které poslech hudby nebo výuka na nějaký hudební nástroj pomáhá u dětí rozvíjet.

- Koncentrace.

Výuka na hudební nástroj pomůže dítěti rozvíjet koncentraci, protože se musí zaměřit na určité činnosti po delší dobu; rozvoj koncentrace tak dítěti může pomoci k tomu, že svoji pozornost musí zaměřovat na různé předměty ve škole

- Koordinace.

Nácvik hry na hudební nástroj zlepšuje koordinaci pohybu rukou a očí; dítě si osvojuje důležitou motoriku při přehrávání hudby, je to stejné jako koordinace pohybu při různých sportech

- Relaxace.

Stále více a více se používá muzikoterapie jako doplněk tradičních forem medicíny; vědci připouští, že některé druhy hudby mohou pomoci při snižování srdeční frekvence či krevního tlaku.

---

⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. s. 260-320

⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. s. 321-340

- Trpělivost a vytrvalost.

Aby se dítě mohlo učit hrát na hudební nástroj, musí si rozvíjet trpělivost a vytrvalost, která mu v dalším životě pomůže řešit složitější problémy

- Sebedůvěra.

Podpora učitele při hraní na hudební nástroj a nadšení rodičů navodí v dítěti pocit hrdosti a sebevědomí, děti se pak často stávají v dalším životě lepšími komunikátory.¹⁰

1.1 Výchova dětí v hudebním prostředí rodiny

Obr. č. 1. Festival Lomnické hudební jaro

Zdroj: <http://www.place.cz/lhj/>

Rodiče, kteří se sami věnují hudbě, většinou zasvěcují i své potomky do hudebního světa např. tím, že s nimi navštěvují výchovné koncerty, operní představení pro děti apod. Jde o pozitivní výchovný proces, který vychází z tradic. Důležitým aspektem pro rozvoj dítěte v rámci rodiny je rozpoznání jeho talentu a předání odbornému pedagogovi k rozvíjení jeho umu. Nejdůležitějším aspektem je však skutečnost, aby rodiče talent svého dítěte chtěli rozvíjet, chtěli se mu věnovat a všemožně jej v jeho hudebních aktivitách podporovali.

Je zajímavé uvést, co např. napsali slavní skladatelé o svých hudebně nadaných maminkách.

Edvard Grieg (norský skladatel, 1843 – 1907) si v pěti letech zkoušel vybrnkávat akordy na klavíru. V šesti letech jej matka začala vyučovat hru na klavír a zcela si jej podmanila svojí přísností. Během prvních lekcí však zažil velké zklamání z toho, že musí cvičit.

---

¹⁰ LABUSOVÁ, E. *Děti a hudba: Moje chytré dítě* [online]. 2012 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://magazin.mojechytredite.cz/vzdelavani/deti-a-hudba>

Napsal: „ *Moje matka byla tvrdá, přísná. Neúprosně přísná! Víím však, že v duši byla hrdá na to, že její syn vše rychle chápe a časem by se z něj mohl stát dobrý muzikant.*“¹¹

Domenico Cimarosa (italský operní skladatel, 1749 – 1801) je vděčný své matce, která byla zaměstnaná jako pradlena v klášteře kostela San Severo, že se zasadila o to, aby byl přijat do klášterní školy. Zde si jej povšiml otec Polcano, klášterní varhaník, který jej začal vyučovat hudbě. O mamince skladatel napsal: „*Byla velmi hrdá, moje drahá maminka, když viděla, že se ze mě stává uznávaný operní skladatel, kterého osobně pozvala na svůj dvůr Kateřina II.*“¹²

Sergej Prokofjev (1891 – 1953) – jeho matka byla velmi dobrá pianistka. Svého syna začala v raném věku učit hře na klavír. Jako pětiletý složil svou první klavírní skladbu. Jmenovala se Indický kvapík a věnoval ji právě své mamince. Často spolu hrávali na klavír čtyřručně a o jedné takové hře napsal: „*V jednom místě se najednou zastavila u těžkých pasáží a já dál pokračoval bez jakéhokoli technického problému v hraní, řekla: Sergeji, vidíš dobře, že se mi nedaří tě následovat a přesto pokračuješ v hraní. Pokud si tímto způsobem se mnou zahráváš, tak je to známka špatného vkusu. Tak přesně to moje milovaná maminka řekla.*“¹³

Klapalová v příspěvku „Význam hudby pro harmonický rozvoj dítěte“, umístěným na 4. webové konferenci, mimo jiné uvádí, že v psychice dítěte ovlivňuje hudba především emocionální oblast a citové stavy. Nejčastěji bývají děti ovlivněny vnímáním a chápáním hudby matkou nebo prarodiči. Jejich správné působení by mělo u dítěte podněcovat představivost a fantazii, která vytváří nové asociace a vnitřní obrazy. Působením hudby se člověk vytrhuje z běžných starostí, stereotypu a někdy i všednosti každodenního života. Dítě je na tom podobně. Například výrazný hudební rytmus tanečních skladeb spontánně a bezprostředně podněcuje pohybové funkce a taneční reakce, které mohou navodit u dítěte pocit radosti a uspokojení. Nové a silné zvukové podněty dítě nabudí k aktivitě, známá hudba v přiměřené dynamice naopak dítě uklidňuje. Docílit u dětí nějaké činnosti, pohybu, bývá v poslední době čím dál více obtížnější, neboť prioritou většiny dětí a mládeže bývá spíše televize nebo DVD, počítač - internet a hry. Nemalý podíl na jednostranném zaměření dětí mají i rodiče. Dnešní uspěchaná doba spíše fandí technice, která supluje

¹¹ OGNJATOVIĆ, M. Muzikální matky. In: *Politikin zabavnik* [online]. 14. 2. 2014. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://politikin-zabavnik.rs/pz/tekstovi/voljene-uciteljice> (srbština)

¹² OGNJATOVIĆ, M. Muzikální matky. In: *Politikin zabavnik* [online]. 14. 2. 2014. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://politikin-zabavnik.rs/pz/tekstovi/voljene-uciteljice> (srbština)

¹³ OGNJATOVIĆ, M. Muzikální matky. In: *Politikin zabavnik* [online]. 14. 2. 2014. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://politikin-zabavnik.rs/pz/tekstovi/voljene-uciteljice> (srbština)

rodičovskou pozornost věnovanou dětem. Proto je velmi důležité, aby rodina plnila všechny nezbytně důležité funkce při výchově dětí¹⁴

Tichá ve své knize „Učíme děti zpívat“ uvádí, že v rodinném prostředí se nepodporuje zpěv dětí. „Děti svým zpěvem unavené rodiče ruší, a tak bývají okřikovány: „bud' zticha, neječ tak pořád!“ Spontánní zpěv ve vyšší hlasové poloze je však pro dítě přirozeným projevem sebevyjádření. Proporce dětské postavy (malé tělo a v poměru k němu velká hlava) a krátké hlasivky způsobí, že hlas dítěte zní jasně, průrazně, někdy až ostře – rezonuje více v prostorách hlavy než v drobné hrudi. Dospělí chtějí mít klid, vadí jim zvuky, které děti obvykle vyluzují při hrách i výkřiky, jástot a nevázané chichotání. V důsledku takové výchovy pak „hodné, tiché“ děti nakonec nejen nezpívají, ale neumějí ani zněle mluvit. Nepoužívají hlas ve výškách ani v hloubkách, nevyužívají různé dynamické odstíny. Jejich mluva i „zpěv“ se pohybují na několika tónech střední hlasové polohy, která nevyžaduje zvýšené dechové ani hlasové nasazení. Málo procvičované dechové, hrtanové a hlasivkové svaly tak postupně ochabují a ztrácejí potřebnou výkonnost.“¹⁵

1.2 Charakteristika sborového zpěvu

Obr. č. 2. Sborový zpěv pro dospělé nadšené začátečníky

Zdroj: <http://www.hafstudio.cz/novinky/114-51/sborovy-zpev-pro-dospele/>

Slovník české hudební kultury uvádí, že „východiskem sborového zpěvu byl přednes určitého hudebního projevu zpívajícím kolektivem.“¹⁶

Tradice pěveckých sborů na českém území je dlouhá a bohatá. Pěvecké spolky byly zakládány od poloviny 18. století, mezi nejstarší dosud fungující patří Zpěvácký spolek

¹⁴ KLAPALOVÁ, M. Význam hudby pro harmonický rozvoj dítěte. In: *Hudební výchova 2009: 4. webová konference* [online]. 2009. vyd. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://1url.cz/QaJO>

¹⁵ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 12.

¹⁶ FUKAČ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1035 p. s. 810.

Hlahol v Praze nebo kroměřížský Moravan. Sborem s nejdelsí nepřetržitou činností je Učitelský smíšený pěvecký sbor Tyl, založený roku 1846 v Kutné Hoře. Mezi české významné sbory patří také Kühnův smíšený sbor, Pražský filharmonický sbor, Pražský komorní sbor, Schola Gregoriana Pragensis či Český filharmonický sbor.

Sborový zpěv, jako studijní obor na hudebně zaměřených školách či fakultách vysokých škol, je charakterizován zejména jako kolektivní činnost, která především učí jedince podřizovat se celku, vede je ke vzájemné odpovědnosti a podněcuje žáky k hlubšímu vnímání emocionálních zážitků. Potlačuje psychické, fyzické i sociální rozdíly mezi jedinci tím, že před všechny staví stejné úkoly a cíle. Umožňuje dětem a mládeži interpretovat díla nejrozmanitějších epoch, stylů a žánrů a tím přispívá k rozvoji jejich hudebního cítění a hudebního rozhledu. Ve sborovém zpěvu jsou využívány metody a formy takové práce, která je založená na činnosti celého týmu, kde probíhá podpora schopnosti prezentovat umělecké dovednosti před publikem.

V Základní umělecké škole Bedřicha Smetany v Karviné je např. možné na I. stupni základního studia zvolit obor se studijním zaměřením „Sborový zpěv“ pro žáky od 7 let. Tento studijní obor nabízí získání odborného vzdělání, které jim umožní uplatnit se podle svých schopností a zájmů jako dobří amatéři (v různých typech sborů a komorních těles), ale také zvolit si takový profesionální směr, jehož předpokladem je úspěšné zvládnutí kultivovaného hlasového projevu jako profesionální zpěvák pěveckého sboru, učitel, vychovatel, herec apod.¹⁷

Na této ZUŠ např. působí „Sborové studio Permoník“, které patří ke špičce českého sborového zpívání a je pěveckým tělesem uznávaným u nás i v zahraničí. Sborové studio Permoník tvoří jednotlivá sborová oddělení – Permoníček mladší, Permoníček starší, Přípravný sbor Permoník, Koncertní sbor Permoník. Sbor byl založen v roce 1966 na ZŠ Víta Nejedlého v Karviné jako školní sbor. Od roku 1971 se stal součástí Závodního klubu Dolu ČSA a mohly ho navštěvovat děti z celého města. Horníci mu dali jméno Permoník. Od roku 1978 je součástí Základní umělecké školy Bedřicha Smetany a KSVČ Juventus. Pro zařazení do jmenovaných sborových oddělení je rozhodující věk a talentové předpoklady žáka.

Poznatky Blanky Kulínské z vedení pěveckého sboru jsou, že „*Důležité je to, aby se děti ve zkouškách dobře cítili. Proto se snažím vždy působit na sbor přívětivě. Jsem*

---

¹⁷ ZUŠ Bedřicha Smetany. *ZUŠ Bedřicha Smetany* [online]. Karviná, 2004 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.zus-karvina.net/>

přesvědčená o tom, že dítě daleko víc povzbudí někdy třeba nepřiliš oprávněná pochvala, než pokárání a výtky. Dítě potřebuje mít ke zpívání klid v duši a pohodu. Když dám najevo, že jsem nespokojená, vidím, jak dítě ztrácí sebedůvěru a je to ještě horší“.¹⁸

V učebních textech vysoké školy Akademie múzických umění v Praze se uvádí, že „v dětských pěveckých sborech, které u nás mají dnes velkou tradici a v některých případech úroveň výkonných uměleckých těles, má dirigent v rukou celý poklad národní zpěvnosti. Všeobecně rozšířené zásady, že dětský hlas má zpívat v omezeném rozsahu (asi od c^1 do es^2 , že má zpívat měkce a lehce bez křiku, že se nemá přetěžovat nadměrnými výkony, jsou samozřejmé.“¹⁹

V souvislosti se zpěvem ve sboru byla zjištěna jedna zajímavost. Švédští vědci měřili tep sborových zpěváků a zjistili, že se tlukot srdce jednotlivých zpěváků synchronizoval s hudbou již po několika taktech. Jeden z účastníků studie uvádí, že tajemství spočívá v dýchání. Říká: „uvědomil jsem si, že tak jak zpíváme, tak ve stejném rytmu i dýcháme. Sbor, který zpívá jednohlasně, se nadechuje a vydechuje v jeden okamžik.“ Při měření tepu při sborovém zpěvu vyšlo najevo, že když zpěváci začnou zpívat, začne se zklidňovat i tep, což blahodárně působí na srdce. Tato skutečnost poukazuje na to, že existuje důvod, proč v dávných dobách lidé zpívali ve sborech v kostelech, při různých společných akcích apod. Média v této souvislosti uvádí, že švédští vědci se snaží objevovat nové možnosti, jak může hudba pozitivně působit i na zdraví lidí.²⁰

1.3 Zapojení dětí do volnočasových aktivit

Obr. č. 3. Centrum volného času

Zdroj: <http://www.konicky.ic.cz/>

Volný čas je fenomén, který přitahuje pozornost a zájem téměř každého člověka. V současném moderním světě a zrychleném životním stylu se volný čas stává velmi

¹⁸ ŠKÁPÍKOVÁ, J. J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007. s. 59.

¹⁹ HOLEČKOVÁ-DOLANSKÁ, J. *Hlasová výchova: pro posluchače dirigování a operní režie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1959. s. 108.

²⁰ Sborový zpěv upravuje srdeční rytmus zpěváků a celkově prospívá zdraví: Kardiologie. A: *Novinky* [online]. 2014 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://kuc.cz/54mc00>

důležitým tématem, které je stále více diskutováno, zejména to, jak lépe a efektivněji volný čas využít.

Jako první vymezil volný čas filosof Aristoteles, Platonův žák, ve starověkém Řecku. Volný čas chápal jako čas potřebný na rozumování, poslouchání hudby, setkávání se s přáteli.

Zajímavým přístupem k fenoménu volného času je také teorie Kaplana zmiňovaná v sociologickém časopise v příspěvku Švigové „Hlavní směry sociologie volného času“. Ten chápe volný čas jako fenomén kultury. Autor se tak přes vysvětlení tohoto jevu dotýká důležitých kategorií lidského rozvoje, vztahů s jinými osobami, vlivu médií na člověka, vidí volný čas optikou umění a ve vzájemném propojení s tvořivostí.²¹

Poláčková v knize „Člověk – prostředí – výchova“ uvádí, že „*V sociálněpedagogickém kontextu lze považovat za významné vytváření podmínek k určitým vhodným aktivitám ve volném čase a směřovat lidi k těmto aktivitám. Naopak utlumování jiných aktivit může snižovat pravděpodobnost deviantního chování, jako je konzumace drog a kriminalita, a to zejména u dětí a mládeže. Jedná se především o rozvoj tvůrčích kulturních a sportovních aktivit přinášejících pozitivní prožitky a utlumení konzumních aktivit.*“²²

Poláčková dále chápe volný čas „*nejen jako prostor pro odpočinek a zábavu, ale také jako prostor pro lidský rozvoj. Vzdělávací práce v něm má mít prožitkový a činnostní charakter. V popředí má být praktická vzdělávací aktivita, posilování aplikace získaných vědomostí v praktické činnosti. Volný čas nelze chápat jen jako učební pole pro stabilizaci výkonu povolání, ale je v něm potřebné provádět nácvik životních rolí.*“²³

Obzvláště důležité je, abychom správně volný čas organizovali dětem podle různých věkových skupin a rozlišovali, zda se jedná o předškolní věk, anebo se jedná o děti na základních školách. Při volbě nějaké volnočasové aktivity – kurzy, sportovní aktivity, umělecké aktivity – je třeba mít na paměti, že dítě se již od útlého věku účastí na těchto aktivitách učí zodpovědnosti při vykonávání daných úkolů. Aktivity organizované v rámci volného času rozvíjí osobní zájmy, sociální citění, přátelství, smysl pro respektování potřeb

²¹ ŠVIGOVÁ, M. Hlavní směry sociologie volného času: Vysoká škola ekonomická. In: *Sociologický časopis: Czech Sociological Review* [online]. 1966. vyd. 1996 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/133-sociologicky-casopis-5-1966/2562.s.672>

²² KRAUS, B. a V. POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Editor Blahoslav Kraus, Věra Poláčková. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. s. 164.

²³ KRAUS, B. a V. POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Editor Blahoslav Kraus, Věra Poláčková. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. s. 171.

jiných, tříbí postoje a názory. Výhodou volnočasových aktivit je, že se děti učí setkávat se s ostatními i mimo školu.

Ministerstvo vnitra České republiky se mimo jiné věnuje na svých webových stránkách i volnočasovým aktivitám, kde uvádí: „*Pro sociální vzestup lidí žijících v prostředí sociálního vyloučení má smysl nabídnout jim smysluplné využití jejich volného času. To platí zejména pro děti a mládež jako alternativu k bezcílnému utloukání času na ulici s rizikem patologického a protiprávního jednání. Mezi volnočasové aktivity patří nejrůznější zájmové a vzdělávací kroužky, komunitní a nízkoprahová centra, kluby, sportovní aktivity a soutěže atd.*“²⁴

Volnočasové aktivity umožňují vyplňovat smysluplně volný čas – tento důvod je stěžejní pro všechny mladé lidi. Pro celkový rozvoj dítěte má volný čas mimořádný význam. Volnočasové aktivity mohou děti provozovat různými způsoby a v různých typech zařízení.

Pavková v knize „Pedagogika volného času“ konkrétně uvádí, že: „*Volný čas je doba, která nám zbývá po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášíjí nám radost a uspokojení. Volný čas dětí je zapotřebí citlivě pedagogicky ovlivňovat.*“²⁵ Volný čas můžeme posuzovat z mnoha hledisek, „*tyto jednotlivé aspekty se však prolínají a nelze je posuzovat odděleně. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Je důležitou hodnotou, lidé jim však přisuzují různý význam.*“²⁶

Křížková v článku „Volnočasové aktivity dětí“ mimo jiné uvádí, že při „*volbě volnočasových aktivit bychom měli brát v potaz nejen přirozené nadání dítěte, ale i jeho zájmové aktivity. Je nesmyslné nutit dítě do uměleckého kroužku jen proto, že jeho předci hrají nebo hráli na hudební nástroj, když dítě má vyloženě sportovní sklony.*“²⁷ Některé děti potřebují ze sebe za každou cenu vydat přebytečnou energii, v tom případě je třeba zvolit sportovní činnost (fotbal, jóga, bojové sporty a sebeobrana, bruslení, florbal, hokej moderní tanec a aerobik,....). Jiné děti mají naopak hudební sluch a umělecké nadání, které

²⁴ Ministerstvo vnitra České republiky: O nás. *Problematika sociálně vyloučených lokalit: Volnočasové aktivity* [online]. 25. 6. 2013. webové stránky MVČR, 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/volnocasove-aktivity.aspx>

²⁵ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. s. 31.

²⁶ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. s. 31.

²⁷ KŘÍŽKOVÁ V. Volnočasové aktivity dětí. In: *Našemimi.cz: Žena a rodina* [online]. Červen 2012. 2012 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.nasemimi.cz/clanky-zena-a-rodina/volnocasove-aktivity-deti-45.html>

je vhodné prohlubovat (hra na hudební nástroj, divadlo a dramatika, zpěv, výtvarná výchova apod.).

Pokud je to možné, bylo by vhodnější, a to zejména u starších dětí, aby si dítě svoji volnočasovou aktivitu vybralo samo.

Kulínská, která byla členkou Dětského pěveckého sboru Československého rozhlasu od svých deseti let o svém působení v něm, řekla: „*Považuji za velké štěstí, že rodiče napadlo dát mne do sboru. Dítě se v takovém uměleckém prostředí chová jako dospělý a jako na dospělého jsou na něj kladeny i požadavky. Hudba je přece jenom jedna, ať to zpívá dítě nebo dospělý, ať jde o dětský sbor nebo dospělé hudebníky*“²⁸.

---

²⁸ Dětský pěvecký sbor Českého rozhlasu. In: *Český rozhlas: Orchestry, soubory, festivaly a soutěže* [online]. leden 2014. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://1url.cz/JaJ5>

2 ŽIVOT PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ V ZÁJMOVÝCH SKUPINÁCH ZAMĚŘENÝCH NA HUDBU

Motto: „*Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce.*“

Robert Fulghum

Slavíková se v článku „Hudební vývoj dítěte v předškolním věku“, uveřejněném na metodickém portálu RVP zabývá charakteristikou hudebního vývoje dítěte od narození do 6 let. Uvádí, že období prvních 6 let je v životě dítěte významné z hlediska celkového ontogenetického rozvoje, a tak je tomu i ve vztahu k hudbě. Jednotlivá období člení na období nemluvněte a batolete a na období návštěvy mateřské školy.

Ve věku 4 – 6 let obvykle děti navštěvují mateřskou školu. Protože jsou učitelky v mateřských školách odborně školeny pro vedení hudebních činností (v mnohých případech hrají i na nějaký hudební nástroj – klavír, flétna apod.), je toto období pro dítě opravdovým začátkem hudebního vývoje. V článku je přímo uvedeno: „*Je to zcela správné a přirozené: dítě v uvedeném věku má velmi dobré předpoklady, tělesné i duševní, pro aktivní kontakty s hudbou – na úrovni zpěvu, poslechu, pohybu s hudbou i instrumentálních činností.*“²⁹

Tichá na základě hlubokých znalostí a zkušeností s dětmi v knize „Učíme děti zpívat“ připravila cvičení a hry, které vedou i takzvané nezpěváky k čistému zpěvu. Děti se učí být citlivější a vnímavější ke svým tělesným a sluchovým prožitkům, učí se také být ohleduplné ke svému hlasu. V knize jsou uvedeny motivace, které jsou dětem blízké, a proto je povzbuzují, aby si hrály se svým hlasem a objevovaly jeho možnosti, neboť v současné době děti mívají málo příležitostí ke zpívání a často ani neumějí správně používat svůj hlas. Neúspěchy je pak mnohdy od zpěvu odradí na celý život. Hrou procvičují dovednosti důležité pro zpěv, jako je správné dýchání, uvolnění, koordinace a posílení potřebných svalů, probuzení hlavového rejstříku, rezonance hlasu. Pomocí komunikačních her, zlepšují malí zpěváci svou sluchovou pozornost, hudební představivost a čistotu intonace. Hrají si společně s výškou tónu, s rytmem a přitom si upevňují hudební představy nutné k čistému zpěvu. Pozornost věnuje i správné výslovnosti jak v řeči, tak při zpěvu. Na závěr uvádí příklady písní, které rozvíjejí jednotlivé pěvecké dovednosti. Kniha je určena učitelkám mateřských škol, základních škol, vedoucím

---

²⁹ SLAVÍKOVÁ, M. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *RVP Metodický portál: Články* [online]. 13. 3. 2012. 2012 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/14413/hudebni-vyvoj-ditete-v-predskolnim-veku.html/>

dětských skupin a sborů a také studentům pedagogických škol. Uvítají ji však i rodiče se zájmem o zpěv.³⁰

Tichá dále uvádí, že „zůstává-li dítě při svých pěveckých pokusech samo a nemá-li dostatek kvalitních hudebních příkladů, čistota jeho zpěvu se nezlepší. Nemá šanci naslouchat a zároveň srovnávat svůj hlas se slyšeným vzorem, jeho zpěv se nerozvíjí. Každý má však dar zpívat. Každý lidský hlas v sobě skrývá značné předpoklady. Aby se mohly plně prosadit, je třeba nebránit přirozenému hlasovému projevu, ale naopak procvičovat hlas v plném rozsahu a znění. S nápravou nezpěvnosti je třeba začít již v předškolním období, případně i v mladším školním věku.“³¹

Děti předškolního věku a v nižších třídách základní školy projevují při zpěvu značné odlišnosti. Lze je shrnout do pěti bodů

1. Dítě využívá mluvozpěv.
2. Dítě již částečně hlasem sleduje pohyb melodie.
3. Dítě již převážně zpívá správnou melodii.
4. Dítě zpívá samostatně, bez opory o dobrého zpěváka, po celou dobu se udrží v tónině. Drobné intonační nepřesnosti vznikají spíše z nepozornosti. Po upozornění a při zapojení pohybu ruky při zpěvu se čistota zpřesní.
5. Dítě zpívá samostatně intonačně a rytmicky přesně i při společném zpěvu.

Mohou být vodítkem k určení, ve které fázi rozezpívanosti se jednotlivci právě nacházejí. Uvedenými pěti etapami prochází i většina nezpěváků při nápravě své nezpěvnosti.³²

Většina hudebně nadaných dětí v předškolním věku se již v rámci mateřských škol zapojují do hudebních aktivit, které jsou součástí předškolní výchovy. V nižších třídách základní školy pak již rodiče spolu s dětmi hledají vhodné hudebně zaměřené aktivity mimo školu. Do úvahy přicházejí různá pěvecká tělesa (pěvecké sbory), které působí na celostátní či regionální úrovni. Je zajímavé zjištění, že navštěvování pěveckého sboru zanechá na jejich členech doživotní stopy. Jako příklad lze uvést názory bývalých členů sboru Bambini di Praga.

³⁰ TICHÁ, A. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 11.

³¹ TICHÁ, A. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 23.

³² TICHÁ, A. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 23.

Jan Pragen – Pohořelý

„Vzpomínek mi zůstalo mnoho a mnoho. Člověk často na něco v životě narazí a říká si: Kde jsem tohle viděl? Jasně, u Kulínčat! Kdo mi tohle prvně ukázal? Jasně, pan profesor! Období mého členství ve sboru byl nejkrásnější čas, který jsem prožil. Bylo nám mezi deseti a čtrnácti lety, byli jsme kamarádi, tehdy s námi zpíval Jirka Korn, Marta Vančurová, Jana Koubková. Dalo nám to hodně do života. Nejen po hudební, ale i po všeobecně lidské stránce, mám na mysli chování, disciplínu, rozhled, mezilidské vztahy.“³³

Marta Vančurová

„Zpívám si pořád. Teď když už nemám sbor, zpívám sólo. Většinou když je mi zima, abych se zahřála. Nebo když nakupuji. Za to mě můj syn často kárá. Ve sboru jsem začínala až v deseti letech. Zájmy, které jsem měla předtím, postupně odpadly, protože jsme často zkoušeli a koncertovali, jezdili jsme na zájezdy. Ale vůbec mi to nevadilo, protože jsem se ve sboru učila disciplíně a práci v kolektivu. Tam jsem pochopila, že jeden bez druhého není nic., a to pro mě bylo velmi důležité i v divadelní práci.“³⁴

Jana Koubková

"Co pro mě, jazzovou zpěvačku Janu Koubkovou, znamenal Dětský pěvecký sbor Československého rozhlasu pod vedením dr. Bohumila Kulínského? Základ mé pěvecké podstaty. Já vím, zní to suše, ale je to fakt. Když mi bylo 6 let (v roce 1953), na konkurz mě přivedla má prababička. Už v tomhle věku jsme se učili zdravé profesionalitě, která nás provází celý život. Být slušný, dodržet to, co se slíbí, umět úkoly, umět se ovládnout atd. Panu dr. Bohumilu Kulínskému jsem pořád vděčná za to, čemu mě naučil. To mi nikdo nevezme. Proto jsem taková, jaká jsem. Howgh.“³⁵

³³ ŠKÁPÍKOVÁ, J, J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007. s. 215.

³⁴ ŠKÁPÍKOVÁ, J, J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007. s. 215.

³⁵ ŠKÁPÍKOVÁ, J, J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007. s. 220.

2.1 Výchovné a pedagogické metody ve sboru

Obr. č. 4. Smysly, umění a výchova

Zdroj: http://www.ped.muni.cz/warts/praxe/intermed_didaktik/data/popis_grantu.html

Celkový pohled do sborového prostředí je ovlivněn celoživotní volnočasovou aktivitou a je posuzován jako pozitivní přínos pro vývoj a celkové působení na lidi v této postmoderní době. Vzhledem ke studiu oboru sociální pedagogika je považován za velice důležitý aspekt při výchově a podpoře celé společnosti k tvorbě hodnot, které lidstvo dál posouvá jako celek.

Souček v dokumentu „Sborový zpěv“ uvádí, že „základním předpokladem pro činnost pěveckého sboru je vzbuzení opravdového zájmu, a to jak ze strany dětí, tak také ze strany sbormistra. Vedení dětského sboru, pokud má sbor docílit nadstandardních výsledků, vyžaduje od sbormistra vysoké osobní nasazení a náročnou domácí přípravu. Dětský sbor se musí vést tak, aby to děti motivovalo“.³⁶

Výběru dětí je proto třeba věnovat pozornost, resp. poslechnout si je, jak zpívají a sbormistr by měl spolehlivě poznat, zda je dítě pro činnost ve sboru vhodné. V dnešní době přichází do sboru velký počet dětí, které mají malý hlasový rozsah (zpravidla v nízké poloze) a nemají vůbec rozezpívaný hlavový rejstřík.

Při výuce sborového zpěvu je třeba od samého začátku stanovit konkrétní cíle a vést žáky k systematické práci. S tímto souvisí organizace práce na zkouškách, zkouška by neměla být monotónní. Frekvence zkoušek záleží pak na zvyklostech daného souboru.

Základními principy při práci s hlasem členů sboru je hlasová výchova, která je primárním předpokladem práce. Proto by měla být zařazena na začátek zkoušky alespoň v délce patnácti minut. Systematická hlasová výchova slouží k práci s hlasovou kulturou sboru.

Další část zkoušky by měla být zaměřena na nácvik nové skladby a tato část by měla být v trvání ne delší než třetina celé zkoušky, sbormistr by měl sám včas odhadnout, kdy začíná ochabovat pozornost členů sboru. K diskusi se nabízí otázka, zda nácvik skladeb

³⁶ SOUČEK, V. a S. PÁLKOVÁ. *Podpora ZUŠ: Sborový zpěv* [online]. Duben 2013. Národní institut pro další vzdělávání, 2013 [cit. 2014-02-21]. s. 1. Dostupné z: <http://www.nidv.cz/cs/projekty/projekty-esf/podpora-zus/podrobne-o-projektu.ep/>

provádět s notovými zápisy, či bez nich. Oba způsoby jsou možné, popř. sbormistři volí kombinace, např. zpívají-li členové sboru z not, v další části zkoušky se na chvíli notové zápisy odloží apod.

Procvičování detailů skladby by měla být jako další část zkoušky a na závěr zkoušky by měla být zařazena skladba, kterou již všichni ovládají, neboť tímto budou mít členové sboru uspokojení z dobře odvedené práce. Kromě hudební výchovy by se sbormistr na zkouškách měl věnovat i výuce intonace a výuce základní hudební teorie (tóny, notový zápis, stupnice, intervaly, akordy, základní italské názvosloví).

Hudební pedagog, psycholog a organizátor Holas se ve svém článku „Hudební pedagogika na každý pád“ zamýšlí nad hlavními úkoly současné hudební pedagogiky ve specializované a profesionální výchově. Hlavní zásady pojmenoval podle latinských názvů mluvnických pádů.

1. Nominativ (kdo, co?) – *kdo má učit, kdo se má učit a co se má vyučovat*
2. Genitiv (koho, čeho?) – *bez čeho se nelze v současnosti obejít*
3. Dativ (komu, čemu?) – *komu a čemu má hudební pedagogika sloužit*
4. Akuzativ (koho, co?) – *o koho a o co máme usilovat*
5. Vokativ (volání, oslovení) – *co nejvíce v hudební pedagogice volá po změně*
6. Lokativ (o kom, o čem?) – *o čem bychom měli v budoucnu dále diskutovat*
7. Instrumentál (kým, čím?) – *s kým bychom měli spolupracovat a s čím začít.*³⁷

Sbormistr Vajda ve svém příspěvku „Obecný význam práce v dětském sboru“ uvádí, že „v posledních dvaceti letech patří znalost práce s lidským hlasem k základnímu profesionálnímu vybavení sbormistra. Účinnou kontrolu hlasových funkcí značně ztěžuje kolektivní charakter. Možnost individuálního a systematického školení dětí je proto jedním z hlavních předpokladů umělecké činnosti dětského sboru. Znamená to tedy, že tam, kde jde o elementární výcvik hlasových funkcí, bude nutnost individuálního přístupu nejnaléhavější (přípravný sbor či sbory) a tam, kde jde o nároky umělecké, bude individuální pěvecký výcvik nutný z hlediska estetického (koncertní sbor).“³⁸

³⁷ HOLAS, M. Hudební pedagogika na každý pád. *e-Pedagogium* (on-line), 2003, roč. 3, č. 1 - mimořádné. [cit. 2014-2-24]. Dostupné na www: <<http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/mimo/clanek08.htm>>

³⁸ VAJDA, M. Obecný význam práce v dětském sboru. In: *Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty* [online]. [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://1url.cz/qaJX>

Zcela podle těchto zásad pracoval pěvecký sbor Bambini di Praga a v příspěvku pro časopis Harmonie 11/2002 charakterizovala svoji tehdy padesátiletou činnost v tomto sboru Kulínská: „*Když děti mobilů a počítačových her zjihnou při zpívání trojhlasé písničky, cítím, že ta práce má smysl.*“³⁹

2.2 Úroveň náročnosti sborového zpěvu

V příspěvku Vajdy „Obecný význam práce v dětském sboru“ se dále uvádí, že školní pěvecké kroužky a umělecké dětské sbory se liší především v umělecko-výchovných cílech.

*„Každý sbor, jako skupina jednotlivců, tvoří celek, který realizuje určitou představu sbormistra. Tím se tříbí i vkus, který platí rovněž pro jiné, někdy nepřibuzné obory lidské činnosti. Vnější smyslem činnosti sboru je především veřejné provádění sborových skladeb. Vazba na veřejnost však dává této činnosti i vnitřní smysl, a tím je opět výchovná hodnota. Citlivé a účelné vyvažování uměleckých cílů cíli výchovnými a jejich integrace pak tvoří hlavní problematiku vedení dětského sboru.“*⁴⁰

Náročnost sborového zpěvu se týká nejen samotných členů sboru, ale i jeho sbormistra. V materiálu „Sborový zpěv“ je uvedeno: „*Vedení dětského sboru, pokud má sbor docílit nadstandardních výsledků, vyžaduje od sbormistra vysoké osobní nasazení a náročnou domácí přípravu. Dětský sbor nelze vést jako „řemeslo“, to by děti dostatečně nemotivovalo. Je třeba si uvědomit, že zatímco domácí příprava hráče na sólový nástroj je jednoduše sledovatelná a „měřitelná“, je sborový zpěvák podstatně anonymnější a nedostatek jeho domácí přípravy, nedostatek motivace k práci, se projeví velmi negativně na výsledcích celého sboru. Je třeba věnovat pozornost výběru dětí, resp. poslechnout si děti, které by ve sboru rády zpívaly. Sbormistr by měl spolehlivě poznat, zda dítě je pro činnost ve sboru hlasově disponované či zda má nějakou hlasovou vadu.“*⁴¹

2.3 Podpora volnočasových aktivit v rodině

Kraus pojednává o rodině jako výchovné instituci. Uvádí v „Teorii výchovy“ specifika rodinné výchovy, všímá si stylů a chyb v rodinné výchově. Rodina jako výchovná instituce

³⁹ VÍTOVÁ, E. *Blanka Kulínská miluje překážky* [online]. 3.12.2002. 2002 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://1url.cz/maJb>

⁴⁰ VAJDA, M. Obecný význam práce v dětském sboru. In: *Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty* [online]. [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://1url.cz/qaJX>

⁴¹ SOUČEK, V. a S. PÁLKOVÁ. *Podpora ZUŠ: Sborový zpěv* [online]. Duben 2013. Národní institut pro další vzdělávání, 2013 [cit. 2014-02-21]. s. 2. Dostupné z: <http://1url.cz/kaJ9>

„vytváří povahové vlastnosti, návyky, modely chování.“ Výsadní postavení rodiny spočívá v tom, že je prvním výchovným činitelem, který rozhodujícím způsobem ovlivňuje jedince v jeho počátečním období růstu a je odpovědná za utváření jeho charakteru. V tomto počátečním období je velmi důležitá role rodiny v tom, že připravuje jedince na vstup do školy, ovlivňuje jeho rozvoj zájmů a v neposlední řadě jej připravuje na založení rodiny. Ne vždy si však rodina odpovědnost za rozvoj a přípravu jedince na vstup do života uvědomuje.⁴²

V rodinné výchově platí určité výchovné zásady, každá rodina však k výchově přistupuje jinak. V magazínu Rodina byl uveřejněn článek „Tohle je 5 pilířů správné výchovy dětí“, kde se Müllerová věnuje pěti zásadám, které by rodiče neměli opomenout při uplatňování výchovných metod.

1. **Milujte je! Bez podmínek, prostě jen tak!** – dítě musí cítit lásku neustále a nesmí mít pocit, že si ji musí zasloužit.

2. **Přijměte je takové, jací jsou!** – i když dítě neplní sny rodičů, musí cítit, že je v rodině přijato.

3. **Jsem rodič, nikoli bůh!** – dítě musí mít z rodičů respekt, nikoliv strach, neboť strach není správná výchovná pomůcka.

4. **Bud'te jim vzorem!** – chtějí-li rodiče, aby se děti chovaly určitým způsobem, musí jít především oni příkladem.

5. **Dětsví je zábava, ne dřina!** – rodiče by měli dětem poskytnout prostor pro hry, zábavu a neměli by je zavalovat úkoly.⁴³

Rodinná výchova se neodehrává na profesionální úrovni, proto „*dochází tím pádem k chybám, které mohou mít někdy fatální důsledky a poznamenávají vychovávaného na celý život.*“⁴⁴

Pokud jde o nadané dítě, mohou se rodiče opřít o poměrně značnou podporu ve výchově, kterou zajišťují různá centra vzdělávání, nadace v případě nepříznivé ekonomické situace v rodině či mohou pomoci i různé projekty na podporu vzdělávání v různých oborech.

⁴² KRAUS, B., M. JÚZL a M. TANNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011. s. 58.

⁴³ MÜLLEROVÁ, L. Tohle je 5 pilířů správné výchovy dětí. Rodina: Rodinné vztahy. 2011, roč. 2011. Dostupné z: <http://www.prozeny.cz/magazin/deti-a-rodina/rodinne-vztahy/30370-tohle-je-5-piliru-spravne-vychovy-deti>

⁴⁴ KRAUS, B., M. JÚZL a M. TANNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011. s. 59.

Např. Nadační fond Harmonie se sídlem v Praze, který pracuje pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy umožňuje získat klasické hudební vzdělání dětem, které nemají dostatečné finanční zázemí či podporu rodiny, vytváří pro děti zázemí pro rozvoj svého talentu. Patronkou nadace je známá herečka Simona Stašová a v minulosti také Josef Suk, pravnuke Antonína Dvořáka, významný český umělec, violista a houslista, který se vyjádřil na adresu této nadace takto: „*Vítám vznik Nadačního fondu Harmonie. V současné době, kdy se věnují enormní sumy peněz na různé sportovní kluby, a vážná hudba se dostává do pozice popelky, je podobná snaha velice prospěšná. Držím Vám palce.*“⁴⁵

Jako příklad podpory rodiny hudebně nadaného dítěte je možno uvést jedenačtyřicetiletého dirigenta Macka. Pochází z muzikantské rodiny, diriguje, vede několik pěveckých sborů. Vyškovský smíšený pěvecký sbor, který v letošním roce oslaví třicáté výročí vzniku, vede a řídí již dvacet let. V rozhovoru pro Vyškovský deník v listopadu 2013 Macek vzpomíná na své začátky působení ve Vyškově, na svého učitele, profesora Lubomíra Mátlu a také zmiňuje rodinu, ve které vyrůstal. Otec vedl chrámový sbor, matka výborně hrála na housle a zpívala. O rodině doslova řekl: „*Já, mé dvojče Jakub a sestra Maruška, co se narodila rok po nás, jsme už v dětství, od tří let, vytvořili trio a zpívali jsme všechno, co se dalo. Hlavně pak lidové písničky, dokonce jsme zhudebnili i pozdravy Dobrý den nebo Na shledanou. Tím, že otec učil na hudební škole, bylo už předurčené, že jsme všichni, je nás pět sourozenců, absolvovali konzervatoř. Po šestnácti letech se pak narodil ještě bratr František, chtěl studovat historii, ale autorita otce byla neoblomná. Dnes studuje v Praze ještě obor dirigování. A sestra Liduška se narodila po osmnácti letech ode mne a studuje v Brně varhany.*“⁴⁶

⁴⁵ *Nadační fond Harmonie: O nás* [online]. midEurope.cz. 2010 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.nfharmonie.cz/cze/home>

⁴⁶ ŠPIDLA, J. In: *Vyškovský deník.cz*. Dirigent Macek: Mé začátky u sboru? Typické hození do vody. [online]. 2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://vyskovsky.denik.cz/serialy/dirigent-macek-me-zacatky-u-sboru-typicke-hozeni-do-vody-20131105.html>

3 ŽIVOT ADOLESCENTŮ V ZÁJMOVÝCH SKUPINÁCH

Motto: „*Být normální v období dospívání je samo o sobě nenormální.*“

Anna Freud

V sociologickém slovníku je uvedeno heslo: „**Adolescence** (Z lat. *adolescent*, dospívající, mladý). Je to vývojové období mezi pubertou a ranou dospělostí, zpravidla od 15 do 20, případně 22 let věku. Mládež, jak je tato skupina obecně nazývána, je možno posuzovat z několika hledisek.

- Psychologické – v tomto hledisku je třeba zabývat se otázkou: „*Kdo jsou ti, s kterými pracujeme?*“
- Sociologické – z tohoto hlediska je třeba si položit otázku: „*Kde se nachází ti, se kterými pracujeme?*“
- Duchovní – v tomto hledisku je důležitá otázka: „*Co máme těm, se kterými pracujeme, předat a jak toho dosáhnout?*“⁴⁷

Mládež z psychologického hlediska je možno rozdělit zhruba na tři vývojová stadia.

1. puberta – toto období je charakterizováno fyzickým i psychickým nesouladem, což se navenek projevuje nevyvážeností reakcí i výkonů

2. adolescence – stadium, které je vrcholným obdobím dospívání, dochází k sociálnímu dozrání, nalezení vlastní identity a socializace (proces osvojování si způsobů chování a seznamování se s kulturním prostředím, osvojení si společenských norem, plného se přizpůsobení společenskému životu).

3. dospělost – toto stadium je charakterizováno vrcholem fyzických sil a tvořivosti, narůstá úroveň psychosociálních dovedností, stabilizují se základní životní postoje, dovednosti a etické jednání.⁴⁸

Žaloudíková v článku „Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let“ uvádí, že zájmová činnost se rozvíjí podle individuálních schopností a dovedností.

⁴⁷ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. s. 13.

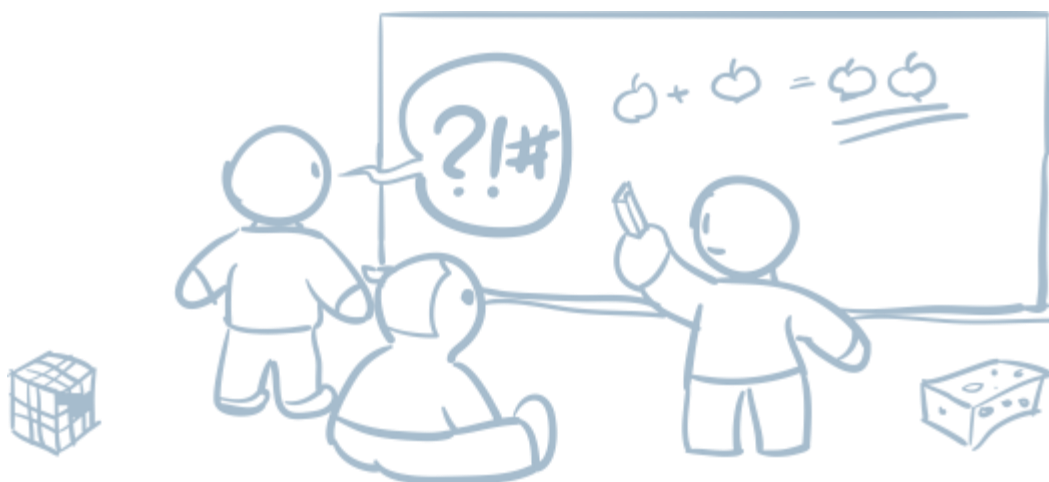
⁴⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. s. 118-236

V současné době se zájem mladých lidí spíše zaměřuje na počítače a digitální technologie, zabývají se nejnovějšími technickými novinkami (internet, sociální sítě apod.).⁴⁹

Zájem o obory jazykovědné, hudební, historické atd. není tak výrazný. Mladí lidé spíše obdivují populární osobnosti, sportovce, historické osobnosti a snaží se tyto vzory napodobovat. V zájmové činnosti se pak může rozvíjet jejich nadání i talent a v neposlední řadě rozvoj v zájmové činnosti může vést k jednoznačné volbě ve výběru dalšího studia nebo i povolání.

3.1 Formování osobnosti a rozvoje adolescenta

Obr. č. 5. Škola je i školou života

Zdroj: <http://www.h-mat.cz/principy/rozvoj-osobnosti>

Základními znaky osobnosti jsou neopakovatelnost, jedinečnost a subjektivnost. Na formování osobnosti má vliv řada faktorů, které můžeme rozdělit na dva základní, a to na vnitřní faktory (biologické) a vnější faktory. Mezi vnitřní faktory patří např. dědičnost, průběh těhotenství, doba těsně po porodu apod., mezi vnější faktory je možno zařadit např. působení společnosti – výchova, autoregulace – sebevýchova.

Struktura osobnosti je tvořena dynamikou osobnosti (**temperament**), hodnotovou orientací (**charakter**) a výkonem osobnosti (**schopnosti**).

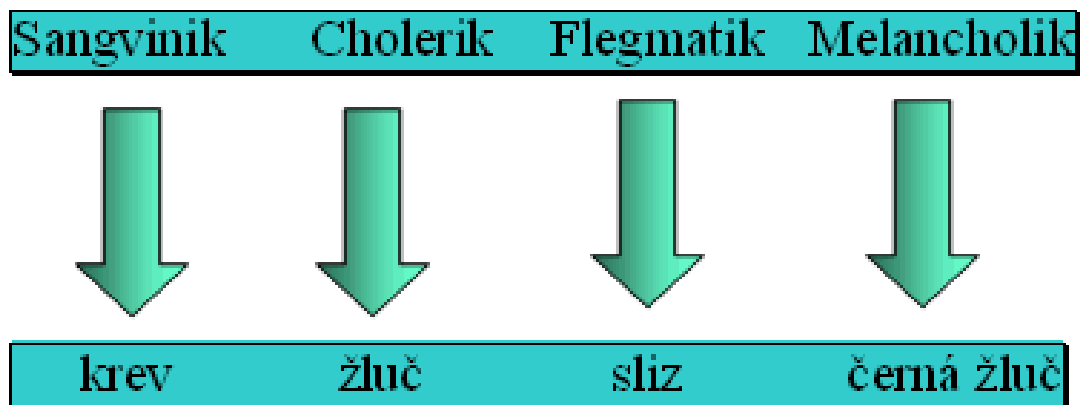
Z hlediska **temperamentu** lze uvést několik teorií osobností.

1. Hippokratova teorie vychází z představy čtyř tělesných šťáv, jejichž poměr určuje reakce na okolí. Jednotlivé temperamenty pojmenovává a charakterizuje takto

⁴⁹ ŽALOUĐÍKOVÁ, I. Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let. *DUHA*. 2013, roč. 2013, č. 1. Dostupné z: <http://1url.cz/jaJP>

- Sangvinik (sanguis-krev) je čilý, veselý, společenský, nestálý
- Cholerik (cholé-žluč) je dráždivý, vzteklý, snadno se rozhněvá, ale zpravidla se rychle uklidní
- Flegmatik (flegma-hlen) je klidný až lhostejný, netečný, pomalý, ale spolehlivý
- U melancholika (melaina cholé-černá žluč) převládá smutná nálada, je pomalý, s menším množstvím citových projevů, jeho city jsou hluboké a trvalé.

Obr. č. 6. Hippokratova typologie člověka

Zdroj: <http://athena.zcu.cz/kurzy/pspr/000/HTML/6/>

2. Jungova teorie položila základy dělení temperamentu v závislosti na přístupu k okolnímu světu.

- Introvert – člověk soustředující všechny zájem na svůj vnitřní život, uzavírající se do sebe.
- Extrovert – opak introverta – snadno komunikuje, jedná rozhodně a rychle (až zbrkle), po citové stránce je velmi otevřený ale jeho city jsou taktéž povrchní a je **méně** vnímavý ke svému okolí. Potřebuje být v centru dění, nejlépe i pozornosti, tudíž se rád objevuje na akcích s větším množstvím lidí.

3. Kretschmerova teorie je založena na vztahu mezi tělesnou konstitucí (stavba těla) a temperamentem. Tato teorie však byla později zpochybněna

4. Pavlovova teorie je založena na teorii vyšší nervové činnosti, kdy na základě pokusů se psy a jejich reflexního chování dospěl k rozdělení na čtyři typy a tyto pak uplatňoval i u lidí.

- 1. typ slabý
- 2. typ silný nevyrovnaný
- 3. typ silný vyrovnaný nepohyblivý
- 4. typ silný vyrovnaný pohyblivý.⁵⁰

Temperamenty podle Hippokrata byly také spojovány s různými živly, kovy, barvami a také s pěveckými hlasy.

Tab. č. 1. Spojení temperamentu podle Hippokrata s pěveckým hlasem

temperament	živel	barva	kov	pěvecký hlas
sangvinik	vzduch	modrá	stříbro	alt
cholerik	oheň	zlatá	zlato	soprán
flegmatik	voda	bílá	zinek	tenor
melancholik	země	černá	olovo	bas

Zdroj: https://is.muni.cz/th/21482/pdf_d/Schullerova_dizertacni_prace_korekt-1.txt

Podle tohoto přiřazení temperamentu by flegmatikem měl být např. slavný španělský tenorista Plácido Domingo, světově uznávaný mexický zpěvák a operní pěvec Ramón Vargas nebo italský operní pěvec a jeden z nejlepších tenorů historie Enrico Caruso. Zda to tak ve skutečnosti je, není možno posoudit. Z ženských slavných českých operních pěvkyní je možno zmínit např. Emu Destinnovou, která by jako sopranistka měla být cholerikem, nicméně ani tuto hypotézu nelze potvrdit ani falsifikovat.

U osobnosti je třeba si povšimnout i **charakteru** – jeho základ tvoří mravní vědomí osobnosti, vnitřní sociální normy a systém hodnot. Vlastnosti charakteru mohou být světonázorové, mravní, pracovní, společenské a vztah k sobě samotnému.

Z hlediska výkonnosti jsou nejdůležitější schopnosti, a to vlohy neboli dispozice jako primární předpoklady (vlohy zděděné, vrozené, biologický předpoklad pro rozvoj schopností a dovedností, vědomosti jako předpoklady sekundární. Schopnosti sekundární nejsou vrozené, rozvíjejí se na základě vloh každého jedince, jejich rozvoj závisí na vůli a motivaci každého jedince a na tom, jak je ovlivňován vnějším prostředím. Biologickými

⁵⁰ ZACHAROVÁ, E. a J. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 278 s. Sestra (Grada). s. 21-22.

předpoklady mohou být manuální zručnost, hra na klavír. Vlohy mohou být však i záporné, např. hluchota.

Je třeba ještě zmínit existenci specifických schopností, mezi které patří **inteligence**. Definic pro inteligenci je celá řada, např. Gardner, americký vývojový psycholog, definoval roku 1983 v knize „Dimenze myšlení: teorie rozmanitých inteligencí“ mnohočetné inteligence, rozlišuje inteligenci lingvistickou, logicko-matematickou, vizuálně-prostorovou, pohybovou, **hudební**, interpersonální, intrapersonální a přirozenou⁵¹.

Obr. č. 7. Mnohačetné inteligence

Zdroj: <http://lide.uhk.cz/fim/ucitel/strnave1/psy1.html>

Podle Gardnera existuje i řada oblastí talentu (nadání), které nejsou ve vzájemné nadřazenosti či podřazenosti a mohou se vzájemně prolínat. Jedna z těchto oblastí je např. hudební, která v sobě obsahuje poslechové schopnosti, cítění rytmu a hudby, schopnost pamatovat si informace ve zvukové podobě. Takto nadané jedince je třeba podporovat a rozvíjet jejich schopnosti, neboť ve většině případů mají dobrý hudební sluch (někdy dokonce i absolutní), dobře zpívají a hrají na nějaký hudební nástroj.⁵²

3.2 Pozitiva a negativa adolescenta v zájmové skupině

Řezáč uvádí, že „Člověk hledá takové vztahy s jinými lidmi a takové postavení mezi nimi, které by mu usnadnily dosažení jeho seberealizačních cílů.“

⁵¹ GARDNER, H. *Dimenze myšlení: teorie rozmanitých inteligencí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 89-91.

⁵² Člověk má 8 druhů inteligence. Jak jste na tom vy?. In: *NATIONAL GEOGRAPHIC Česko: Věda a poznání* [online]. 2012. vyd. 2012 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.national-geographic.cz/detail/clovek-ma-8-druhu-inteligence-jak-jste-na-tom-vy-23617/>

Řezáč dále uvádí, že podle polského sociologa Szczepańskiego, jehož práce jsou věnovány teorii a dějinám sociologie a výzkumu transformace sociální struktury, má sociální skupina tři základní znaky.⁵³

1. interakci – působení jedince na jiného jedince nebo na skupinu a může být

- Přímá – je to přímý kontakt „tváří v tvář“
- Nepřímá – je zprostředkovaná třetí osobou nebo komunikačnímu prostředky (médiá, mluvčí apod.
- Záměrná – rodiče či učitelé usilují o ovlivňování, vyučování nebo vychovávání dětí
- Nezáměrná – je to každodenní vliv jedinců v neformálních situacích, ztotožňování se s určitým sociálním modelem

2. komunikaci – existuje mnoho významů, jako např. dorozumívání, verbální a neverbální komunikace, vizuální (internet, tiskoviny atd.), skupinová či masová komunikace apod.

3. organizaci – formální skupina lidí se společnými cíli, kterou studuje mnoho věd, zejména psychologie, sociologie, politologie, ekonomie aj.⁵⁴

Řezáč zmiňuje role, které se vyskytují v sociálních skupinách. Je to role alfa – neformální vůdce skupiny, role beta – tzv. expert, který má předpoklady k rozvíjení variant řešení prezentovaných jedincem v roli alfa, role gama – pasivnější jedinci, kteří podléhají vůdci ve skupině, role omega – okrajová pozice, která je ve skupině spíše neoblíbená a role P – role obětího beránka (symbolický představitel rivalitní skupiny).⁵⁵

V návaznosti na role je možno vysledovat souvislost role vůdce v řízení skupiny s Hippokratovou teorií temperamentu.

---

⁵³ ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 1998. vyd. Brno: Paido, 1998.268 s.s. 158.

⁵⁴ ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 1998. vyd. Brno: Paido, 1998.268 s.s. 23.

⁵⁵ ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 1998. vyd. Brno: Paido, 1998.268 s.s. 165.

Tab. č. 2. Vztah role vůdce v řízení skupiny s Hippokratovou teorií temperamentu

typ	styl řízení	autorita	prestíž	zvláštnosti
sangvinik	kooperativní	vysoká	vysoká	---
cholorik	autoritářský	vysoká	nízká	agrese
melancholik	volný průběh	nízká	nízká	útěk do nemocí
flegmatik	liberální	nízká	vysoká	ztrácí iniciativu

Zdroj: ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 1998. s. 176

V rámci každé sociální skupiny lze pozorovat sociální interakce a současně i konflikty. Sociálními interakcemi se rozumí vzájemné působení a ovlivňování mezi jednotlivými členy skupiny. Jsou to tzv. řetězové reakce, kdy chování jedné osoby se stane podnětem pro druhou osobu. Mezi formy sociální interakce se řadí

1. koakce – členové skupiny vykonávají práci ve skupině bez spolupráce, rivalry a soutěžení a neovlivňují se navzájem
2. kooperace – členové skupiny navzájem spolupracují, při výkonu jsou na sobě závislí, ovlivňují se navzájem a jsou si vědomi společných cílů
3. rivalita – členové skupiny se snaží zlepšit svoje výsledky, aby oslabil síly svého partnera
4. soutěžení – soutěžení mezi jednotlivými členy skupiny vede k lepším výsledkům
5. koexistence – členové skupiny existují tzv. vedle sebe a nedochází mezi nimi ke vzájemné komunikaci
6. tolerance – jednotliví členové mají ohledy na potřeby ostatních
7. ironizování – dochází k zesměšňování či ponižování, zlehčování práce ostatních jedinců
8. reciprocita – jedná se o vyhovění si navzájem v potřebách ostatních jedinců
9. škádlení – vyskytuje se pouze v intimních vztazích mezi přáteli nebo v rodině.⁵⁶

V rámci sociálních skupin dochází i ke konfliktům, které je třeba řešit. Nejobecněji konflikt (z latinského *conflictus* – srážka) je možno definovat jako střet dvou motivací. Konfliktní situace ve skupinách nastane, když dojde ke střetu zájmu na cestě např. ke

⁵⁶ KOHOUTEK, R. Člověk a sociální skupiny. *Psychologie v teorii a praxi* [online]. 2009 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/cloveka-a-socialni-skupiny>

společnému cíli. Konflikty vznikají z důvodů odlišností zájmů, postojů či potřeb a citů. Každý konflikt nemusí vždy být negativně vnímán, může mít i konstruktivní význam přinášející nové řešení, uvolňuje napětí, vede k otevřené diskusi, přehodnocuje vztahy a dává zpětnou vazbu.

Příčiny konfliktů mohou být různé a mohou vznikat v různých rovinách, a to v rovině věcné, emocionální a hodnotové. Věcná rovina se týká obsahu a cílů, kterých se má dosáhnout, emocionální rovina se dotýká vztahů mezi jednotlivými členy skupiny a hodnotová rovina odráží hodnoty a postoje členů skupiny.

Každý konflikt by měl být bezprostředně po jeho vzniku řešen. Neřešený konflikt se vrací jako bumerang, může vést k eskalaci a v neposlední řadě až k destrukci.

Ke konfliktům se lze postavit různými způsoby, někoho konflikt motivuje k akci, jiný do řešení konfliktu zapojí další osoby (např. mediátora, kněze, soud apod.). Na dobře zvoleném způsobu řešení konfliktu záleží, jaký bude mít na nás dopad, Do jaké míry se promítne do vztahů mezi jednotlivými členy a zda bude možno se v budoucnu podobných konfliktů vyvarovat.⁵⁷

---

⁵⁷ JILEMNICKÁ, J. a M. TESAŘOVÁ. Řešení konfliktů. In: *Metodika pro učitele* [online]. 2008. vyd. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: http://www.mkc.cz/uploaded/otevrena_skola/mpp_reseni_konfliktu.pdf

4 ŽIVOT DOSPĚLÝCH V ZÁJMOVÝCH SKUPINÁCH

Motto: „Životní cíl je to jediné bohatství, které stojí za to hledat. A nebude k nalezení v cizích krajích, leč v srdci samotném.“

Robert Louis Stevenson

Na území České republiky působí mnoho mužských, ženských či smíšených pěveckých sborů, jejichž členové v převážné většině pocházejí z dětských pěveckých sborů, ať již školních či mimoškolních.

Ženský pěvecký sbor Cancioneta Praga vznikl v roce 2010 a je složený ze zpěvaček, které dříve působily ve výběrových, převážně pražských, sborech (Bambini di Praga, Radost Praha a další). Vede ho sbormistr Lukáš Jindřich, který rovněž pochází z řad členů pěveckého sboru Bambini di Praga. Pěvecký sbor Cancioneta Praga má v repertoáru duchovní a světské skladby starých mistrů až po hudbu 20. století, lidové písně zahraniční i domácí, ale i vánoční koledy z Evropy a Ameriky zpívané v originálních jazycích. Pro svůj široký záběr byl sbor zván k zahajování několika významných mezinárodních festivalů, jako např. YoungPrague, Praga cantat aj. Ve výjimečných případech je sbor rozšířen

o mužské hlasy. Sbor je členem Unie českých pěveckých sborů.⁵⁸

Obr. č. 8. CD Kouzelné Vánoce

Zdroj: <http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-recenze/Cancioneta-Praga-Kouzelné-Vánoce~08~cervenec~2013/>

⁵⁸ *Cancioneta Praga: Dívčí pěvecký sbor* [online]. 2010 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.cancionetapraga.cz/>

Komorní smíšený sbor Carmina Bohemica se sídlem v Praze, působí na české hudební scéně od roku 2007. Jeho vznik inicializovali bývalí členové výběrových pražských dětských sborů. Sbor se pod vedením své sbormistryně Věry Hrdinkové (bývalá členka pěveckého sboru Bambini di Praga) vypracoval ve špičkové domácí hudební těleso. Profesionální interpretací svého různorodého repertoáru sbor postupně získává renomé i v zahraničí. Věkový průměr členů sboru je 35 let, repertoár zahrnuje gregoriánské chorály, renesanční polyfonii, skladby z období klasicismu, romantické skladby, vokální tvorbu 19. a 20. století a lidové písně národů celého světa. Sbor je řádným členem Unie českých pěveckých sborů.⁵⁹

Obr. č. 9. O kouzelném proutku

Zdroj: http://www.carminabohemica.cz/concert_cz.php

Smíšený sbor Kantiléna byl založen v roce 2006 z iniciativy dřívějších členů brněnského výběrového dětského sboru Kantiléna. Jeho prvním sbormistrem byl Ivan Sedláček, zakladatel a dlouholetý sbormistr dětského sboru Kantiléna, který se snažil se svými bývalými zpěváky navázat na společné zážitky, atmosféru, sborovou práci a všechno mimořádné, co v dětském kolektivu zažili. První společné vystoupení se uskutečnilo ještě v téže roce v brněnském Besedním domě. Od roku 2008 Smíšený sbor Kantiléna vedl Jakub Klecker a jedním z úspěchů bylo natočení CD Ochutnávka, zaměřené na skladby renesanční polyfonie a tvorbu Antonína Dvořáka. Od roku 2010 je sbormistrem

⁵⁹ Carmina Bohemica: Úvod [online]. 2007 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.carminabohemica.cz/index.php>

a uměleckým vedoucím Martin Franze. Každoročně sbor provede na 14 koncertů a nastuduje průměrně čtyři zcela nové samostatné pořady.⁶⁰

Obr. č. 10. CD Ochutnávka

Zdroj: <http://www.smisenakantilena.cz/clanky/vydali-jsme-cd/>

V amatérském smíšeném pěveckém sboru Lumír, který navazuje na více než 140 spolkovou tradici, působí lidé různých profesí, kterým je vlastní individuální zaujetí hudbou i společné nadšení pro sborový zpěv. Jeho počátky sahají až do roku 1864, kdy vznikl v Králově Poli "Čtenářský slovanský spolek". Původní činností tohoto sdružení byly literárně-pěvecké aktivity s cílem zachovávat a rozvíjet český jazyk a kulturu. V roce 1907 se v jeho názvu poprvé objevuje jméno Lumír, avšak do jeho činnosti brzy zasáhla první světová válka a k jeho znovuoživení došlo až v roce 1919 pod vedením významného českého hudebního skladatele a pedagoga Václava Kaprála. Od roku řídil sbor slavný klavírista a hudební vědec Ludvík Kundera. Po druhé světové válce se "Pěvecké sdružení Lumír" obnovuje jako mužský sbor s 45 členy a v roce 1952 vzniká znovu ženský sbor. V roce 1960 ztrácí spolek svoji samostatnost a je rozhodnutím nadřízených orgánů začleněn do Závodního klubu ROH Královopolské strojírny. Od 80. let začala proměna sboru, snižuje se věkový průměr členů sboru a tomu se přizpůsobuje i repertoár. Po listopadu 1989 sbor své umění poprvé prezentoval v zahraničí. Ve svém repertoáru má vokální a vokálně-instrumentální díla od mistrů renesanční polyfonie (česky *vícehlas*, kdy skladbu vytvářejí dva, tři, čtyři i více samostatných hlasů, žádný z nich není vedoucí,

⁶⁰ *Smíšený sbor Kantiléna: Kdo jsme* [online]. 2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.smisenakantilena.cz/clanky/kdo-jsme/smiseny-sbor/>

žádný doprovázející) po díla současných autorů. Od roku 2000 má pěvecký sbor statut občanského sdružení. Od roku 2012 pracuje sbor pod vedením sbormistra Jiřího Najvary.⁶¹

Obr. č. 11. Vystoupení sboru Lumír – Řečkovice, leden 2014

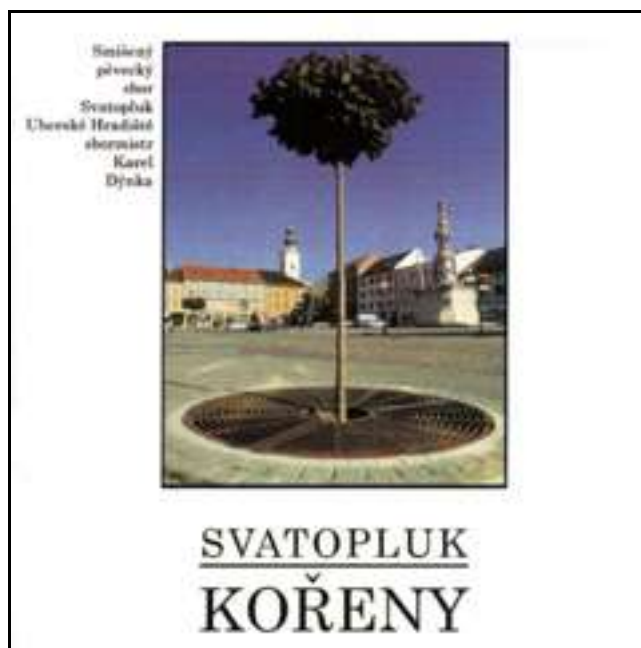
Zdroj: <http://www.lumir1864.cz/m60fotky.php?year=2014>

Smíšený pěvecký sbor Svatopluk je zde uveden proto, že patří k **nejstarším pěveckým sborům** v České republice. Byl založen v roce 1894 v Uherském Hradišti, jeho činnost nebyla nikdy přerušena a celých 50 let pracoval pod vedením sbormistra Oldřicha Halmy. Dalších 16 let vedl pěvecký sbor sbormistr a varhaník Karel Dýnka, který sbor výrazně omladil a začal studovat náročná díla s doprovodem orchestru. Od roku 2002 vede sbor sbormistr a dirigent Filip Macek, který pokračuje ve studování významných vokálně-instrumentálních děl Mozarta, Beethovena, Händela, Dvořáka, Janáčka, Bacha, Ryby a dalších. Velký důraz sbormistr klade na nácvič skladeb „a capella“, které tvoří velkou část repertoáru sboru.⁶²

⁶¹ *Pěvecké sdružení Lumír: O nás* [online]. 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.lumir1864.cz/m20onas.php>

⁶² *Smíšený pěvecký sbor Svatopluk: Úvod* [online]. 2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://svatopluk.unas.cz/>

Obr. č. 12. CD Kořeny

Zdroj: <http://svatopluk.unas.cz/ukazky.php>

4.1 Pozitivní přínos sborových aktivit v dospělém věku

Pozitivním přínosem je již fakt, že se členové pěveckých sborů věnují této aktivitě dlouhodobě a přináší jim v převážné většině uspokojení z dobře vykonané práce, krásné zážitky v rámci příprav na koncerty a mnohdy zahraniční turné a v neposlední řadě pak pocity uspokojení při dosažení úspěchů a ocenění na koncertech.

Dále je třeba zmínit ještě jednu koncertní sbor Bambini di Praga a uvést následující skutečnosti, které pozitivní přínos zcela vystihují.

V dubnu 1993 se v prostorách Obecního domu v Praze konaly oslavy půlstoletí s Kulínčaty (předchůdce sboru Českého rozhlasu) a dvacáté narozeniny sboru Bambini di Praga. Oslav se bohužel nemohl zúčastnit bývalý prezident Václav Klaus z důvodu zahraniční cesty v Rakousku, a tak jako bývalý člen sboru Bambini di Praga pozdrav přítomné v sále alespoň z videonahrávky. Z videa pozdravil všechny přítomné i bývalý prezident Václav Havel jako čestný člen sboru. Na oslavy byli přizváni i členové dvou sborů, které Blanka Kulínská v minulosti vedla: chlapecký sbor Pražského mužského sboru (PMS) FOK a Dětského pěveckého sboru ČKD Praha. Oslav se nemohl zúčastnit např. bývalý člen sboru PMS FOK, pěvec Radek Krejčí, který se omluvil srdečným dopisem.

"Drahá moje paní profesorko!!! Děkuji Vám za pozvání na oslavy půlstoletí nynější i bývalých členů Vašich sborů. Ani nevíte, jak mne mrzí, že se musím omluvit. Doba, kterou jsem prožil ve společnosti tak vynikajících profesorů jako jste byla VY a VÁŠ manžel, mne poznamenala na celý můj další život. Díky Vám jsem se dal na dráhu operního zpěváka. Jmenuji se Radek Krejčí. Zpíval jsem u Vás v sedmdesátých letech v Chlapeckém sboru PMS FOK. Mými soupeřníky byli tehdy Ondra Škoda, Tomáš Trapl a další. Já jsem byl také nepokojné černovlasé, trochu asiatské dítě. Asi si na mne v té záplavě sboráčků nebudete pamatovat. Přesto Vám chci poděkovat a říci Vám jediné – bezmezně se Vám obdivuji a vděčím Vám za NĚCO, co se nedá žádnými slovy ani penězi vyčíslit. V době mého dětství, kdy jsem trávil část svého času právě ve Vašem sboru, jsem pocítil on nádhernou a neopakovatelnou pohodu a radost z muzicírování, že jsem si v duchu řekl: tak to je to, za co ti stojí žít!"⁶³

Mezi bývalé členy sboru Bambini di Praga patřila i Věra Hrdinková, současná sbormistryně již zmíněného smíšeného komorního sboru Carmina Bohemica, která ve svých vzpomínkách uvádí: *"Vždy když si vzpomenu na sedmadvacet let prožitých ve sboru, naskakují mi obrazy, vůně, pocity, které jsou nesdělitelné. Každý kdo ve sboru strávil nějaký čas, ví o čem mluvím. Věřím, že většina oslovených bývalých či stávajících členů řekne, že ve sboru strávili ty nejkrásnější chvíle života. A k nim patří také i to, co jsem zde prožila jako zpěvačka a pozděj jako učitelka zpěvu, si ponesu v srdci po celý svůj život. Vše, co jsem se zde naučila, používám dál. Jsou to vlastnosti a dovednosti, které se v normální škole nenaučíte: trpělivost, pracovitost, smysl pro detail, schopnosti prožitku, vnímavst. To mi dal sbor a za to také děkuji celé rodině Kulínských."*⁶⁴

Mnoho sboristů začalo svoji pěveckou aktivitu již v raném věku ve školních či mimoškolních sborech. Vondroušová (Novotná) v článku „Psychologické souvislosti dětského sborového zpěvu“ uvedla, že si udělala soukromý anketní průzkum mezi lidmi, kteří v dětství navštěvovali pěvecký sbor. Výpovědi byly pak odrazem subjektivně významných přínosů, které jim sbor přinesl. Doslova uvádí, že *„Ve valné většině případů spontánně hovoří více než o zážitcích vázaných na interpretaci hudby spíše o těch vztahových, sociálních. Vzpomínají na sboristy, sbormistra či jiné zúčastněné osoby. Zde jsou naznačeny možnosti ovlivňování dětské osobnosti nejen v oblasti hudebních*

⁶³ ŠKÁPÍKOVÁ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007. s. 173.

⁶⁴ ŠKÁPÍKOVÁ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007. s. 280.

*schopností a dovedností, ale i v širším slova smyslu. Úměrně času, který dítě ve sboru tráví, může být formován jeho charakter, postoje, hodnoty, motivace aj. Jedinec se v této sociální roli učí sociálním dovednostem z oblasti komunikace, kooperace, řešení konfliktů a získává zkušenosti se vztahy na několika úrovních. To vše se odráží v jeho prožívání a chování. I z toho důvodu by mělo být na dětský pěvecký sbor nahlíženo mj. jako na instituci, která se může podílet na výchově. „*⁶⁵

V souvislosti se sbory je možno položit si otázku „Proč vlastně lidé do sborů chodí?“ Nejjednodušší odpovědí by mohlo být, že si v něm chtějí zaspívat, nicméně je možno uvést i další důvody. Jedním z nich je, že vzniká potřeba sociálního kontaktu, lidé se chtějí ve sboru sdružovat, mohou zde navazovat sociální vztahy s ostatními členy, ve sboru se cítí dobře, pro někoho to může být i jediná možnost, jak si najít přátele, někomu se svěřit se svými starostmi a problémy, mají potřebu tzv. sociální identifikace. Ještě je třeba zmínit dva úhly pohledu: do amatérských či poloprofesionálních sborů chodí lidé, kteří mají zpěv jako svého koníčka, mají zájem o hudbu a umění všeobecně a chtějí se této oblasti dále rozvíjet. Na rozdíl od profesionálních sborů, kde zpěv je jejich povoláním.⁶⁶

Sboristé, kteří se v dospělém věku i nadále věnují sborovému zpěvu v amatérských či poloprofesionálních pěveckých sborech na jedné straně zažívají pocity uspokojení a naplnění svých očekávání, na druhé straně se však musí vypořádat s překážkami, jako jsou zaměstnání a rodinné povinnosti. Svůj čas si proto musí organizovat tak, aby je volnočasová aktivita neomezovala, pokud se i v dospělém věku sborové aktivitě věnují.

Sboristé přesto, že ve sborech tráví velmi mnoho času, pozitivně hodnotí to, že získávají účastí ve sboru mnoho přátel a zažívají krásné chvíle při společných akcích (soustředění). Tyto akce jsou pořádány z důvodu nácvičku repertoáru před důležitými koncerty. Tento čas, kdy jsou odloučeni od svých rodin, jim však společné zážitky vynahrazují.

4.2 Negativní vliv na sborové aktivity

Jak negativně mohou zapůsobit na činnost známého pěveckého sboru Bambini di Praga média a následně soudní spor s jeho sbormistrem Bohumilem Kulínským, je možno ilustrovat na jeho historii a vyjádření některých bývalých členů sboru.

⁶⁵ VONDROUŠKOVÁ (NOVOTNÁ), J. Psychologické souvislosti dětského sborového zpěvu. In: *Hudební výchova 2011: Webová konference KHV PdF OU* [online]. 2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/khv>

⁶⁶ LOCHMANOVÁ, Š. *Psychologie pěveckého sboru*. Brno, 2008. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/105139/pedf_b/bakalarska_prace.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno. Vedoucí práce Michal Vajda. s. 10, 11

Pro pochopení následujících řádků je třeba uvést několik vět o historii pěveckého sboru Bambini di Praga.

Český dětský pěvecký sbor vznikl roku 1973 převážně ze členů Dětského pěveckého sboru Československého (nyní Českého) rozhlasu. Ten od září 1945 vedl sbormistr Bohumil Kulínský a tělesu se tak přezdívalo Kulínčata. V roce 1973 byla ale spolupráce s rozhlasem přerušena a sbor a od 1. května 1973 působil pod názvem Bambini di Praga. Od roku 1977 se stal sbormistrem velkého sboru Bambini di Praga Bohumil Kulínský mladší, který soubor vedl spolu s matkou Blankou Kulínskou až do roku 2005. Poté, co byl obviněn z pohlavního zneužívání a ohrožování výchovy mládeže, kterého se měl dopustit v letech 1984–2004 na některých sboristkách, vedla soubor pouze Blanka Kulínská. Společenské okolnosti však nedovolily sboru pokračovat ve své činnosti a ten dne 28. června 2011 svým posledním koncertem v Městské knihovně v Praze ukončil svoji činnost.

Díky negativním vlivům okolí zanikl tak jeden z nejslavnějších českých dětských pěveckých sborů, který si získal vynikající mezinárodní renomé a účinkoval ve více než dvou desítkách zemí.

Pro dokreslení negativního vlivu „kauzy Kulínský“ na činnost sboru Bambini di Praga jsou uvedeny reakce jeho bývalých členů sbor, či spolupracovníků Bohumila Kulínského, uveřejněné ve Večerníku Praha dne 29. 11. 2004.

Jiří Korn, zpěvák a bývalý člen: *"Tak to by mě nenapadlo! Je to dost nepříjemná záležitost – a hlavně je hloupé, že ten sbor je skvělý a že to pravděpodobně zanechá nějaký nedobrý zvuk. Je těžké se k tomu vyjadřovat, Na toto téma se nakonec vytočila spousta filmového materiálu a nikdy to není jednoznačné. Mladé holky dokážou taky pěkně provokovat! Znímám to z vlastní zkušenosti."*

Karel Vágnér, hudební skladatel a producent: *"Já o panu Kulínském můžu říct jenom to nejlepší. Pracuji s ním léta, takže vím, jak se k těm děvčatům choval, a je pravda, že ho všechny milovaly. Předemnou se k nim choval vždycky slušně a korektně. Musím říct, že mě to zaskočilo. Nevím, co bych k tomu ještě dodal. Věřím, že je to nějaké nedorozumění."*

Patr Malásek, hudebník, bývalý člen: *"Přijde mi to jako pomsta zhrzené bývalé manželky. Znímám ji i jeho a absolutně stojím za ním. Je mi líto, že jedna nesmyslná pomluva dokáže zničit práci a pověst sboru, který je v naší zemi opravdu jednička. Ať už to dopadne jakkoli, vždycky na tom člověku zůstane stín. Mzí mě, že to došlo tak daleko. Každopádně mu držím"*

palce a přeji hodně sil!"⁶⁷

Z důvodu zachování objektivit je třeba také zmínit některá vyjádření poškozených sboristek. Z jejich vyjádření vyplynulo, že je sbormistr často navštěvoval v sauně. *"Dělo se to při soustředěních v letech 2002 a 2003 v Pustevnách nebo v Beskydech,"* uvedla do policejního protokolu jedna z dívek. Další dívka pak ve své výpovědi před soudem uvedla: *"Kulínský řekl, že jestli se chceme vykoupat, tak jediné nahé. Zdůvodnil to tím, že je to prý zdravější. Pak jsme dostali úkol skákat nahé šipky do bazénu. Hodnotil, která z nás je nejlepší."*⁶⁸

Klíčovým svědkem byl Jiří Los (manžel Margity, bývalé manželky Kulínského), který u soudu mj. vypověděl: *"Často jsem slyšel, že se Kulínský tak chová. Tentokrát mi to ale řekla i moje žena a potvrdila i její sestra, která se obětí zneužití sama stala. Manželka původně nechtěla, abych trestní oznámení podával. Nakonec jsme se dohodli, že to uděláme hlavně proto, aby se podobná věc nestala dalším členkám sboru."*⁶⁹

V dubnu 2008 byl Kulínský odsouzen za pohlavní zneužívání 23 dívek a útisk 19 (v 9 případech byl zproštěn obžaloby) k odnětí svobody na 3 roky podmíněně na 5 let a zákazu pedagogické činnosti s dětmi nad 10 let. Na základě odvolání obou zúčastněných stran Odvolací soud v lednu 2009 uložil Kulínskému trest 5,5 roku vězení za zneužívání nezletilých sboristek. Vyhověl tak žalobě a bývalému sbormistrovi Bambini di Praga zpřísnil původní tříletou podmínku. V červnu 2011 byl Kulínský podmíněně propuštěn.

Mnoho lidí má pro Kulínského jen slova odsudků. Jeho čin je však odsouzeníhodný a nepochybně poškodil dobré jméno pěveckého sboru, který byl svými výkony řazen mezi sborová tělesa s bohatou koncertní činností doma i v zahraničí.

Případů zneužívání dětí v různých zájmových skupinách je v současné společnosti stále více. *"V posledních pěti letech hýbala světem kauza zneužívání malých dětí v katolické církvi. Emeritní papež Benedikt XVI. zbavil v letech 2011 a 2012 kněžství téměř 400 duchovních kvůli zneužívání dětí, což je více než dvojnásobný počet oproti rokům 2008 až 2009. Tento údaj je uveden v dokumentu Vatikánu, který je připravený pro jednání ve*

⁶⁷ ŠKÁPÍKOVÁ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. *Bambini di Praga: výsluní a stíny*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 301 s., [80] s. obr. příl. s. 237.

⁶⁸ *Aktuálně.cz: Kauza Kulínský: U soudu vypovídaly sboristky* [online]. 2007. vyd. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://1url.cz/haJ7/>

⁶⁹ *Aktuálně.cz: Kauza Kulínský: Udělal to, zopakoval klíčový svědek* [online]. 2007. vyd. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://1url.cz/Caet>

výboru OSN pro práva dítěte.⁷⁰

Dochází i ke zneužívání dětí na táborech jejich vedoucími, v dětských ústavech a také bohužel v rodinách. Z tiskové zprávy za rok 2012, zveřejněné na stránkách Nadace naše dítě se uvádí, že počty týraných a zneužívaných dětí v rodinách roste, týrání, zanedbávání nebo sexuálnímu zneužívání jsou nejčastěji vystaveny děti ve věku od šesti do patnácti let.

Každá zájmová skupina může být ohrožena nevhodným, či trestuhodným chováním vedoucí autority, toto však není možno mít na mysli v okamžiku, kdy se chce jedinec do určité zájmové skupiny začlenit. Pokud by takto lidé uvažovali, nevznikaly by tak skvělé pěvecké soubory, které v současné době v České republice působí. Ve výroční zprávě Unie českých pěveckých sborů za rok 2012 se mj. uvádí, že v rámci projektu „Sborový život“, který je souhrnem dílčích projektů celoročního programu zájmového vzdělávání a volnočasových aktivit dětí a mládeže v oblasti sborového zpěvu v roce 2012 pracovalo v rámci tohoto projektu celkem 819 pěveckých sborů dětí a mládeže s celkovým počtem zpěváků dosahujícím téměř 23 tisíc osob do věku 26 let.⁷¹

4.3 Vztah sociální pedagogiky k volnočasovým aktivitám

S ohledem na studium oboru sociální pedagogika není možno se nezmínit o vztahu sociální pedagogiky k volnočasovým aktivitám.

Sociální pedagogika se stává stále častěji skloňovaným pojmem, ale jen málo z nás si pod ním představí něco konkrétního, mnohým tato disciplína také často splývá s pedagogikou speciální. Jaká je tedy náplň sociální pedagogiky?

Sociální pedagogika je často považována za mezní obor. Zkoumá primárně sociální vztahy v procesu výchovy a vliv sociálního prostředí na člověka. Dále se zabývá výchovou i mimo vyučování a péčí o sociálně problémové jedince (dětí, mládež, opuštění jedinci, jedinci v krizových situacích apod.).⁷²

Co by měl pedagog volného času, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání, umět?

⁷⁰ *Novinky.cz: Za zneužití dětí zbavil papež Benedikt XVI. kněžství na 400 duchovních* [online]. 2014. vyd. 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://1url.cz/Caet>

⁷¹ Výroční zpráva Unie českého sborového zpěvu 2012. In: *České-sbory.cz: Archiv dokumentů - Ostatní dokumenty* [online]. 2013 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: http://archiv.ucps.cz/vyrocní_zprava_2012.pdf

⁷² Speciál O OBORECH: Sociální pedagogika. In: *Vysoké školy.cz: Studijní programy a obory* [online]. 2014. vyd. 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/clanek/special-o-oborech-socialni-pedagogika>

Z oblasti obecné psychologie by to měly být základní činnosti člověka, jako jsou učení, hra, práce a činnosti ve volném čase. Z oblasti vývojové psychologie by měl mít znalosti o vývoji člověka a jeho ontogenetický vývoj a osvojit si proces učení v závislosti na psychickém vývoji dítěte. Měl by ovládat psychologii osobnosti a znát základy sociální psychologie a pedagogické psychologie a ovládat dovednosti pedagoga (komunikace pedagog-žák, pedagog-rodíč, pedagog-pedagog) a interakce pedagog volného času-žák, role pedagoga volného času.⁷³

Kraus vymezuje kompetence jako „požadavky, které v sobě zahrnují určitou výbavu vědomostí, jisté spektrum praktických (sociálních) dovedností a určitou profesionálně etickou identitu.“⁷⁴

Pedagog volného času z hlediska vedení volného času tedy musí disponovat specifickými pedagogickými kompetencemi a pokud je možno udělat rovnítko mezi sociálním pedagogem a sborovým zpěvem, pak sbormistr je v tomto smyslu rovněž pedagogem.

V roce 1990 byl na několika pedagogických fakultách (např. v Praze, Ústí nad Labem, Hradci Králové a Ostravě) zaveden nový studijní obor Sborníctví. Jeho cílem bylo vychovat nejen nadšené, ale především odborně vybavené sborníčky školních pěveckých sborů, kteří svým působením posílí zájem dětí o sborový zpěv i jeho úroveň. Většina absolventů oboru pracuje úspěšně jako sborníčky ve sborech školních, při základních uměleckých školách, ve sborech gymnaziálních nebo jako sborníčky amatérských či poloprofesionálních sborů dospělých⁷⁵

Sborníctví je krásná, ale těžká práce, která není pro každého, řekla Rašíková, sborníčky smíšeného pěveckého sboru Gymnázia a SOŠ Orlová, absolventka Pedagogické fakulty Ostravské univerzity. Musí to být osobnost, z které to vyzařuje a kterou na první pohled pozná i laik.⁷⁶

Z teoretické části vyplývá, že na člověka působí během života spousta aspektů, které ovlivňují a rozvíjí jeho charakter, temperament, talent a formuje jeho osobnost. Lze s jistotou tvrdit, že volnočasové aktivity jedince formují a pozitivně ovlivňují jeho kladné

⁷³ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. s. 46.

⁷⁴ KRAUS, B. Profese sociálního pedagoga. In Kraus, B., Poláčková, V. et al. *Člověk prostředí- výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. s. 200.

⁷⁵ VEVERKOVÁ, J. Příprava sborníčky na Pedagogické fakultě UK v Praze. In: *HUDEBNÍ VÝCHOVA 1/2007 (ročník 15)* [online]. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://1url.cz/caeM>

⁷⁶ VARGOVÁ, A. Zpěváci jsou odrazem svého sborníčky: Havířovský deník. In: *Karvinský a havířovský deník.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://1url.cz/faez>

vnímání okolí. Z všeobecných zkušeností je patrné, že hudba je faktorem, který je s osobností spojen, a to od narození až do její smrti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Vzhledem k tomu, že se již soustavně dvacet let věnuji sborovému zpěvu, nejdříve ve sboru Bambini di Praga a nyní ve sboru Carmina Bohemica, je pro mne téma bakalářské práce výzvou. Pokusila jsem si nejdříve zjistit, zda z oblasti sborového zpěvu bylo publikováno výzkumné šetření prováděného v pěveckých sborech. Povzbudilo mne to, že jsem žádná relevantní data z dostupných zdrojů nenalezla, a proto jsem se rozhodla k vypracování práce s tímto tématem. Pro svoji praktickou část jsem zvolila kvantitativní metodu dotazníkem. Cílem výzkumného šetření je zjistit, kolik respondentů v jakém věkovém období začalo rozvíjet svůj hudební talent, kolik respondentů bylo v rozvíjení podporováno a kým nejvíce. Dalším cílem je zjistit, kolik respondentů sborový zpěv omezoval v osobním životě a v neposlední řadě kolik jich bude, či již podporuje své potomky v hudebních aktivitách.

Podle Gavora má výzkum mnoho definic. Vybral si definici, kde výzkum charakterizuje jako „*systematický způsob řešení problémů, kterými se rozšiřují hranice vědomosti lidstva. Výzkumem se potvrzují nebo vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky*“⁷⁷

Kvantitativní výzkum je metoda pro sběr dat, která má za cíl popsat zkoumanou oblast. Výzkum se dá provádět více metodami, ale kvantitativní výzkum se využívá častěji. Kvantitativní metoda je nejčastěji využívána z důvodu její jednoduchosti a finanční nenáročnosti, z tohoto důvodu jsem si také tuto metodu zvolila. Disman uvádí, že „*Kvalitativní a kvantitativní výzkumy se doplňují: první pomáhá rozumět, druhý ověřuje validitu tohoto porozumění. Sociolog se stále setkává se (sub)kulturami, jež jsou mu alespoň částečně cizí, čímž se vystavuje nebezpečí mylného výkladu – a proto je zásadní porozumění. V subjektivním prostoru, ve kterém jedinec pro sebe interpretuje sociální realitu a podle této interpretace také jedná, můžeme být naprostými laiky.*“⁷⁸

---

⁷⁷ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského bratislava, 2008. s. 11

⁷⁸ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. s. 290 - 293.

5.1 Metody, cíle výzkumu a stanovení hypotéz

Kvantitativní metoda mi umožní sběr poměrně velkého množství respondentů, kteří odpovídají na otázky formou dotazníku, které následně zpracuji a vyhodnotím. Pro sběr dat jsem zvolila papírovou formu dotazníku, který je přílohou č. 1.

Jsem si vědoma, že dotazník má svoje výhody, ale i nevýhody. Mezi výhody bych zařadila např. malé náklady, úsporu času, vysokou standardizaci, která mi umožňuje statistickou analýzu dat. Jako nevýhodu bych spatřovala v tom, že respondenti se, při vyplňování dotazníku, mohou v odpovědích rozcházet se skutečností (něco jiného může respondent v dotazníku uvést a něco jiného říkat). Proto dotazníkem měřím pouze skutečné chování respondentů, ale neměřím jejich postoje a názory.

V této souvislosti mě zaujal názor Kohoutka na směrodatnost odpovědí u dotazníkové metody výzkumu z psychologického hlediska, který uvádí, že *„Má-li být dotazníkem získaná výpověď směrodatná, je třeba dávat dotazník v písemné formě pouze dospělým osobám s přiměřenou inteligencí (u mentálně retardovaných jedinců nastávají někdy v používání dotazníku komplikace) a dětem až nad deset let, a mimo to musíme zkoumané osoby předem kladně motivovat k odpovědnému vyplňování dotazníku. Výsledky získané dotazníkem můžeme zpracovávat kvantitativně, statistickými metodami, ale důležité je také kvalitativní hodnocení výsledků.“*⁷⁹

Dalším faktorem, který ovlivnil moji volbu kvantitativní metody dotazníkem byl, že výhody kvantitativní metody převažují nad nevýhodami. Nejvíce mne ovlivnilo srovnání výhod a nevýhod kvantitativního šetření (dotazník) s metodou kvalitativního šetření (rozhovor) podle Dismana.

Tab. č. 3. Porovnání vlastního rozhovoru a dotazníku

Rozhovor	Dotazník
Velice pracná a nákladná technika sběru informací.	Vysoce efektivní technika, která může postihnout veliký počet jedinců při relativně malých nákladech.

⁷⁹ KOHOUTEK, R. Dotazník jako průzkumná metoda. In: *Psychologie a teorie v praxi* [online]. 8. 2. 2010. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

Rozhovor	Dotazník
Rozhovor je časově velice náročný. Získat informace v rámci určitého časového limitu může být velice nákladné a často i nemožné.	Dotazník umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně malým nákladem.
Rozhovor vyžaduje spolupráci dosti velkého počtu alespoň částečně vyškolených tazatelů v terénu.	Spolupracovníci v terénu jsou nezbytní jen někdy (při použití osobně rozdělovaných a sbíraných dotazníků). Požadavky na jejich zaškolení jsou nízké.
Výzkum na prostorově rozptýleném vzorku je nákladný.	Náklady šetření na rozptýleném vzorku jsou relativně nízké.
Anonymita výzkumu je pro respondenty málo přesvědčivá.	Anonymita je relativně přesvědčivá.
Rozdíly mezi tazateli a rozdíly v jejich chování mohou vyvolat „interviewer bias“ (respondent chce zapůsobit na osobnost tazatele)	Formální shodnost podnětové situace je vysoká; „interviewer bias“ je prakticky vyloučen.
Rozhovor klade menší nároky na iniciativu respondenta, pro respondenta je obtížnější vynechat odpovědi na některé otázky.	Dotazník klade vysoké nároky na ochotu dotazovaného, je snadné „přeskočit“ otázky nebo neodpovědět vůbec.
V rozhovoru je téměř jisté, že dotazovaná osoba je ta, která byla vybrána do vzorku.	U dotazníku je možné, že otázky byly zodpovězeny jiným členem rodiny, či, a to nejčastěji, celým rodinným týmem.
Proporce úspěšně dokončených rozhovorů je podstatně vyšší než návratnost dotazníku.	Návratnost je velice nízká. S výjimkou některých speciálních případů je tak nízká, že jakákoliv reprezentativnost vzorku je ztracena.

Na základě získaných zkušeností z vlastních sborových aktivit jsem formulovala následující hypotézy:

H1. Předpokládám, že minimálně 80% respondentů započalo s rozvojem hudebního talentu v předškolním věku.

H2. Předpokládám, že u více než 60% respondentů byl jejich hudební rozvoj podporován v rodině.

H3. Předpokládám, že minimálně 30% respondentů účast ve sboru omezuje v jiných aktivitách.

H4. Předpokládám, že více jak 70% respondentů chce nebo již rozvíjí hudební talent i u svých potomků.

H5. Předpokládám, že více jak 50% respondentů vnímá sbormistra jako přirozenou autoritu.

5.2 Výběr respondentů

Do skupiny respondentů jsem zahrnula členy pěveckých sborů Cancioneta Praga, Carmina Bohemica, Kantiléna a Lumír Brno. Většina dotazovaných respondentů se věnují sborovému zpěvu od dětství.

Nejdříve jsem provedla předvýzkum u čtrnácti respondentů pro ověření, zda jsou mnou formulované otázky srozumitelné a jednoznačné. Na základě připomínekPřipomínky jsem akceptovala a na jejich základě jsem dotazník upravila do konečné podoby, kterou jsem rozdala respondentům.

5.3 Vlastní výzkum

Dotazníky jsem vytiskla pro všechny členy ze čtyř sborů, celkem tedy 140 kusů. Během mého výzkumného šetření se však nedostavili všichni respondenti z různých důvodů na zkoušku. Proto bylo rozdáno celkem 103 dotazníků, z nichž se vrátilo 97. Pro chybné vyplnění jsem 7 dotazníků vyřadila.

Návratnost dotazníků ze všech sborů byl 94%. Nepotvrdilo se mi tak Dismanovo tvrzení, že návratnost dotazníků je velice nízká.

Pro srovnání uvádím, jaká by měla být míra návratnosti dotazníků podle Mareše z UK Hradec Králové.⁸⁰ Při počtu dotázaných v rozmezí 51 až 100 osob by měla být minimální akceptovatelná návratnost nejméně 60% a doporučovaná 75% a více.

Tab. č. 4. Akceptovatelná a doporučovaná míra návratnosti (response rate) dotazníků od studentů

Velikost vybraného vzorku	Minimální akceptovatelná návratnost v %	Doporučovaná návratnost v %
5 - 20 osob	nejméně 80 %	více než 80 %
21 - 30 osob	nejméně 75 %	více než 75 %
31 - 50 osob	nejméně 66 %	75 % a více
51 - 100 osob	nejméně 60 %	75 % a více
100 a více osob	nejméně 50 %	75 % a více

Zdroj: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

Potvrdilo se tak, že návratnost dotazníků se pohybuje nad doporučovanou minimální mírou návratnosti.

Na základě dotazníků jsem provedla vyhodnocení jednotlivých odpovědí, ty jsem rozdělila podle jednotlivých pěveckých sborů a tyto výsledky (počty) uvedu vždy ke každé položené otázce v tabulce. Souhrnným ukazatelem pak bude procentní vyjádření za všechny pěvecké sbory uvedené v grafickém vyjádření. Procentní vyjádření bude uvedeno vždy pouze u nejvyššího dosaženého výsledku za všechny pěvecké sbory (nejvyšší počet odpovědí).

Předmětem dotazníku byla měkká fakta⁸¹ (údaje o věku a vzdělání) Dále bylo položeno celkem 14 otázek, kterými jsem zjišťovala tvrdá fakta⁸² (zkušenosti, postoje, prožitky), vždy bylo možno vybrat pouze jednu variantu, u dvou otázek bylo možno uvést více variant.

⁸⁰ KOHOUTEK, R. Dotazník jako průzkumná metoda. In: Psychologie a teorie v praxi [online]. 8. 2. 2010. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

⁸¹ KOHOUTEK, R. Dotazník jako průzkumná metoda. In: Psychologie a teorie v praxi [online]. 8. 2. 2010. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

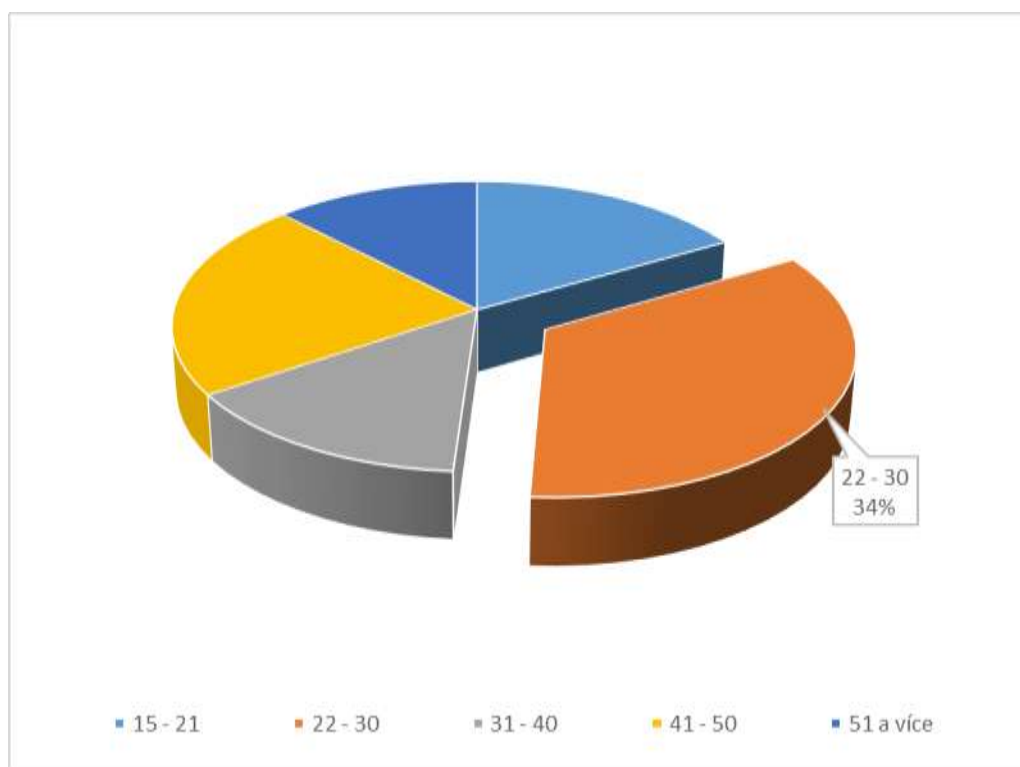
⁸² KOHOUTEK, R. Dotazník jako průzkumná metoda. In: Psychologie a teorie v praxi [online]. 8. 2. 2010. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

Tab. č. 5. Věkové rozložení respondentů

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
15 - 21	11	3	1	0	15
22 - 30	24	5	2	0	31
31 - 40	0	8	3	2	13
41 - 50	0	5	9	6	20
51 a více	0	0	7	4	11

Zdroj: vlastní

Graf č. 1. Věkové rozložení respondentů

Zdroj: vlastní

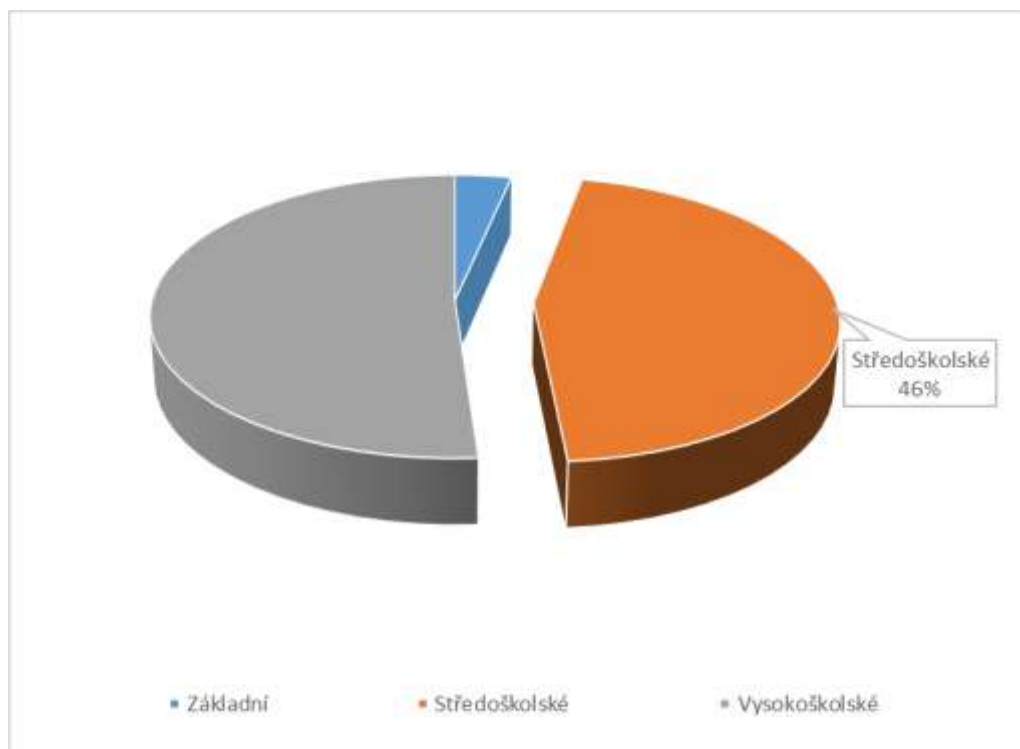

Tab. č. 6. Vzdělání respondentů

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Základní	1	1	0	1	3
Středoškolské	18	10	8	5	41
Vysokoškolské	16	10	14	6	46

Zdroj: vlastní

Graf č. 2. Vzdělání respondentů

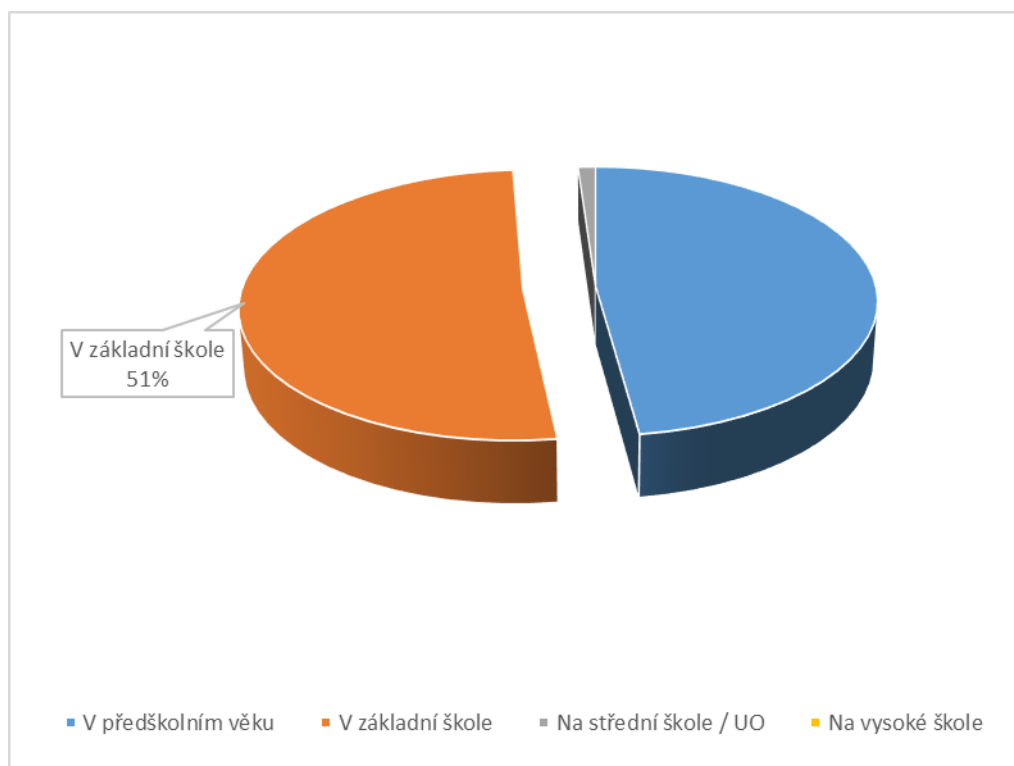
Zdroj: vlastní

Otázka č. 1 V jakém období jste se aktivně zapojili do hudebních aktivit?

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
V předškolním věku	21	9	9	4	43
V základní škole	14	12	12	8	46
Na střední škole / UO	0	0	1	0	1
Na vysoké škole	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní

Graf č. 3. Období zapojení do hudebních aktivit

Zdroj: vlastní

Otázka č. 2 Jakou formu hudební aktivity jste si zvolili/zvolili Vaši rodiče? (možno vybrat více variant)

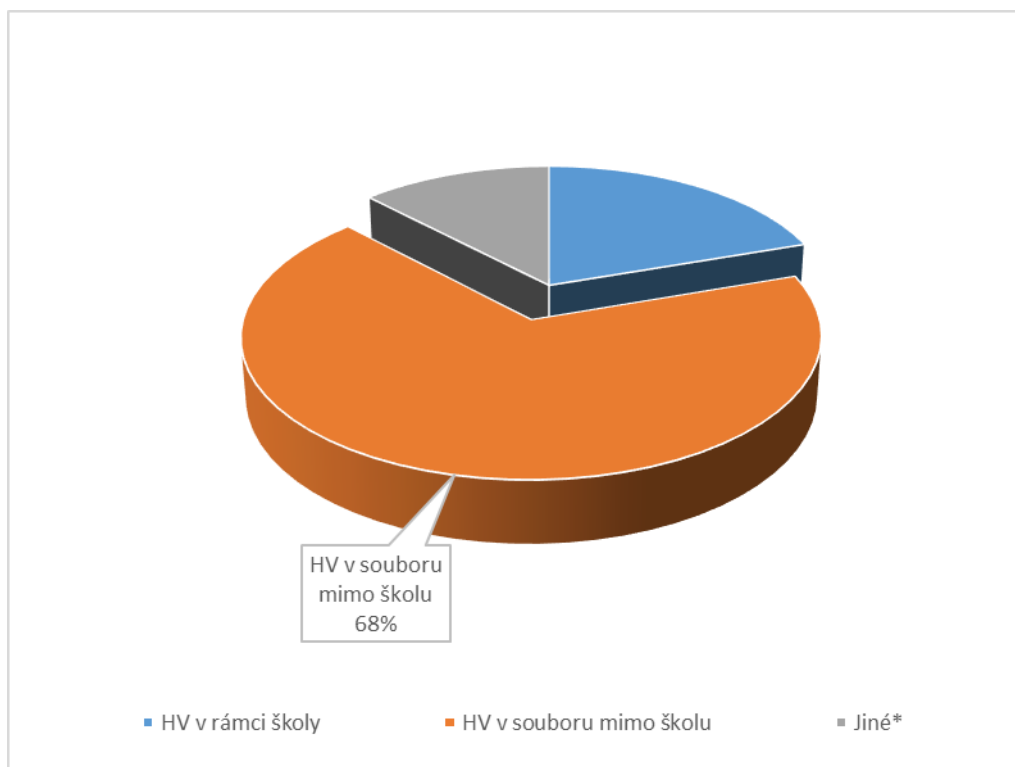
Tab. č. 7. Zvolená forma hudební aktivity

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smišený sbor Kantiléna	Lumír	
HV v rámci školy	8	1	8	4	21
HV v souboru mimo školu	30	19	17	6	72
Jiné*	1	3	5	4	13

* ZŠ s rozšířenou výukou HV, kostel, ZUŠ

Zdroj: vlastní

Graf č. 4. Zvolená forma hudební aktivity

Zdroj: vlastní

Otázka č. 3 Kdo byl ve Vaší rodině hudebně nadán?

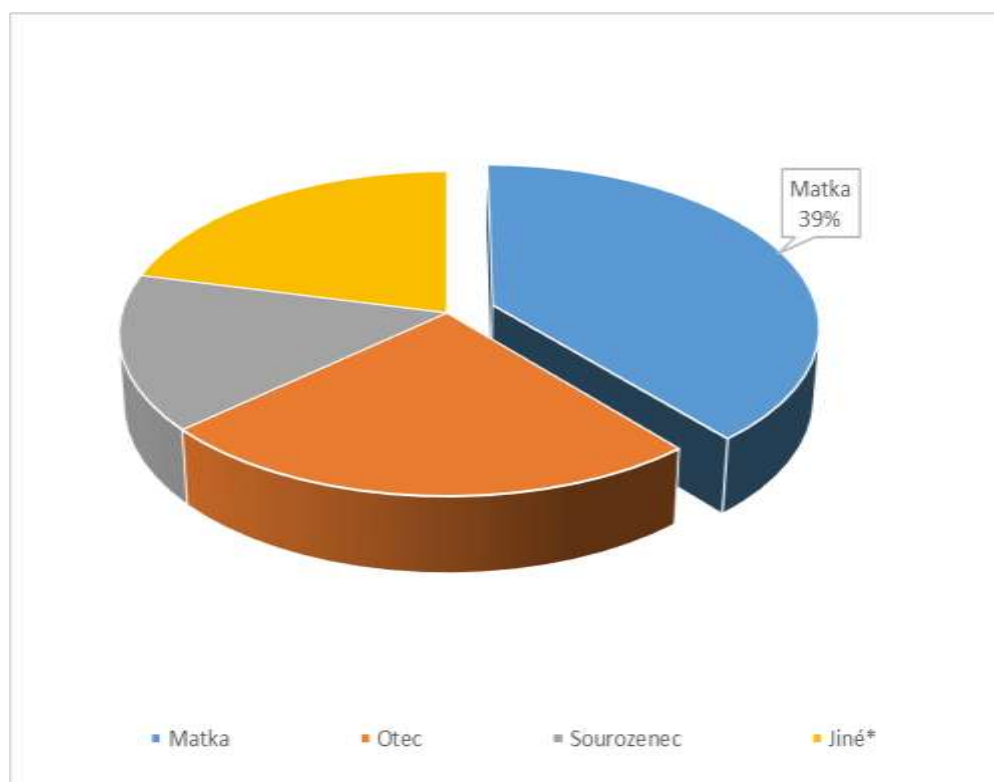
Tab. č. 8. Hudební nadání v rodině

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Matka	12	6	11	6	35
Otec	8	7	3	4	22
Sourozenec	7	2	3	2	14
Jiné*	8	6	5	0	19

*prarodiče, strýc, nikdo

Zdroj: vlastní

Graf č. 5. Hudební nadání v rodině

* prarodiče, strýc, nikdo

Zdroj: vlastní

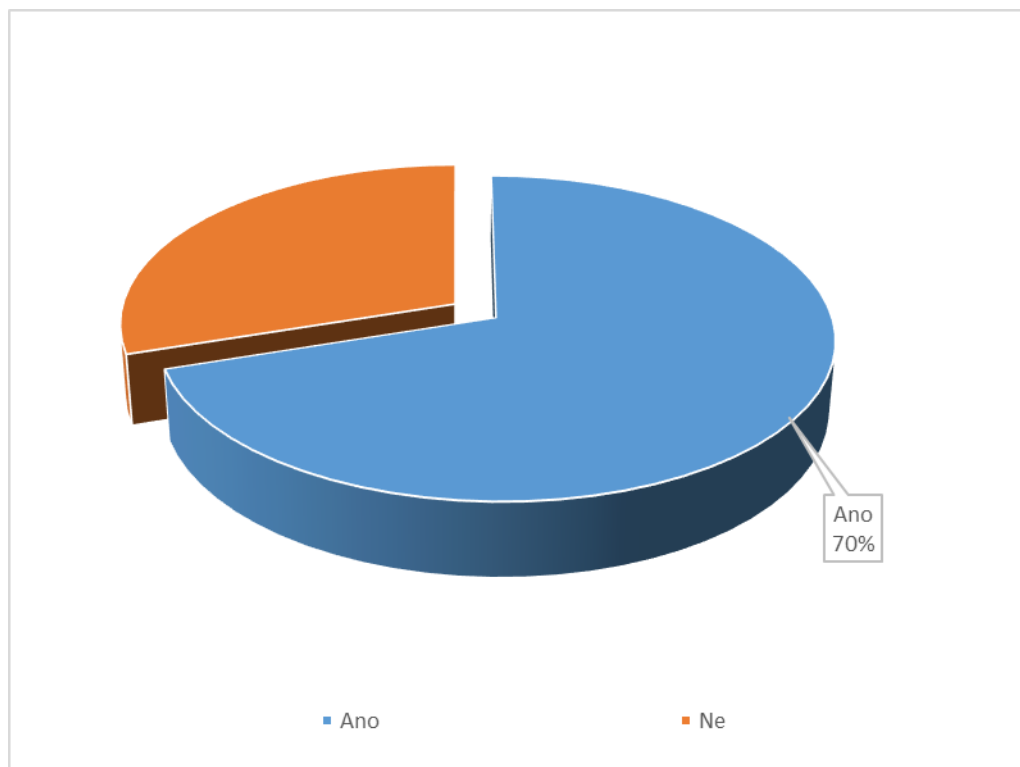
Otázka č. 4 Rozvívjeli Vaši rodiče Váš hudební talent v rámci rodiny?

Tab. č. 9. Rozvoj hudebního talentu v rodině

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ano	26	14	16	7	63
Ne	9	7	6	5	27

Zdroj: vlastní

Graf č. 6. Rozvoj hudebního talentu v rodině

Zdroj: vlastní

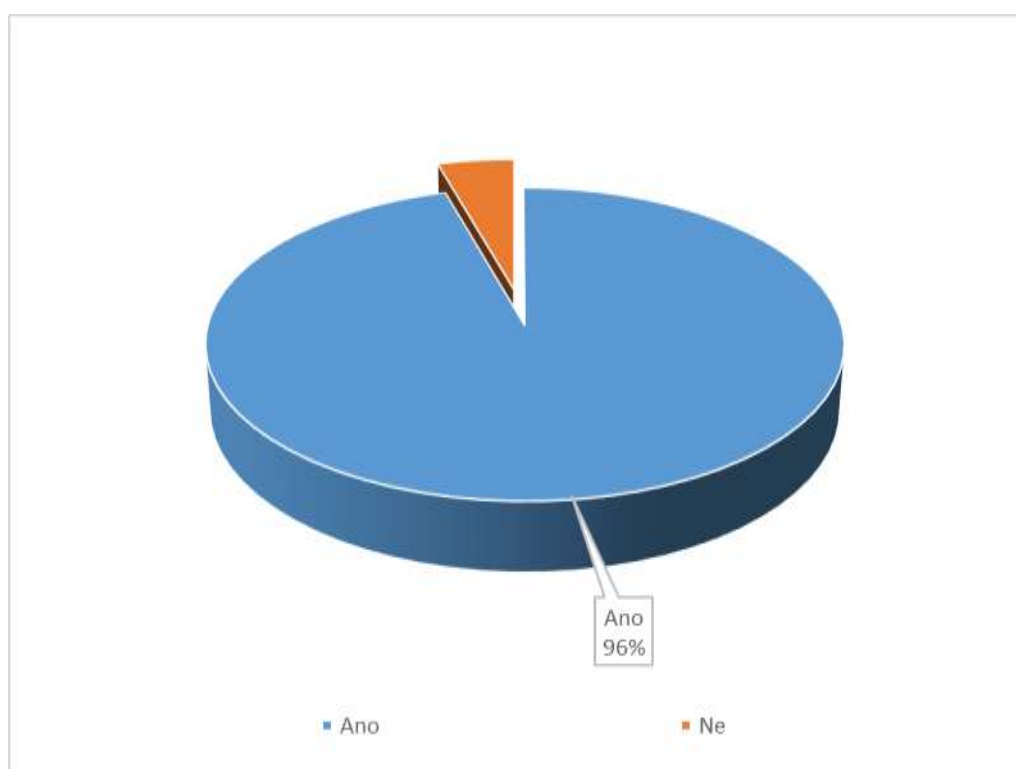
Otázka č. 5 Podporovali Vás rodiče v rozvoji hudebního talentu ve volnočasových aktivitách?

Tab. č. 10. Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ano	35	20	20	11	86
Ne	0	1	2	1	4

Zdroj: vlastní

Graf č. 7. Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách

Zdroj: vlastní

Otázka č. 6 Kdo v rodině Vás nejvíce podporoval?

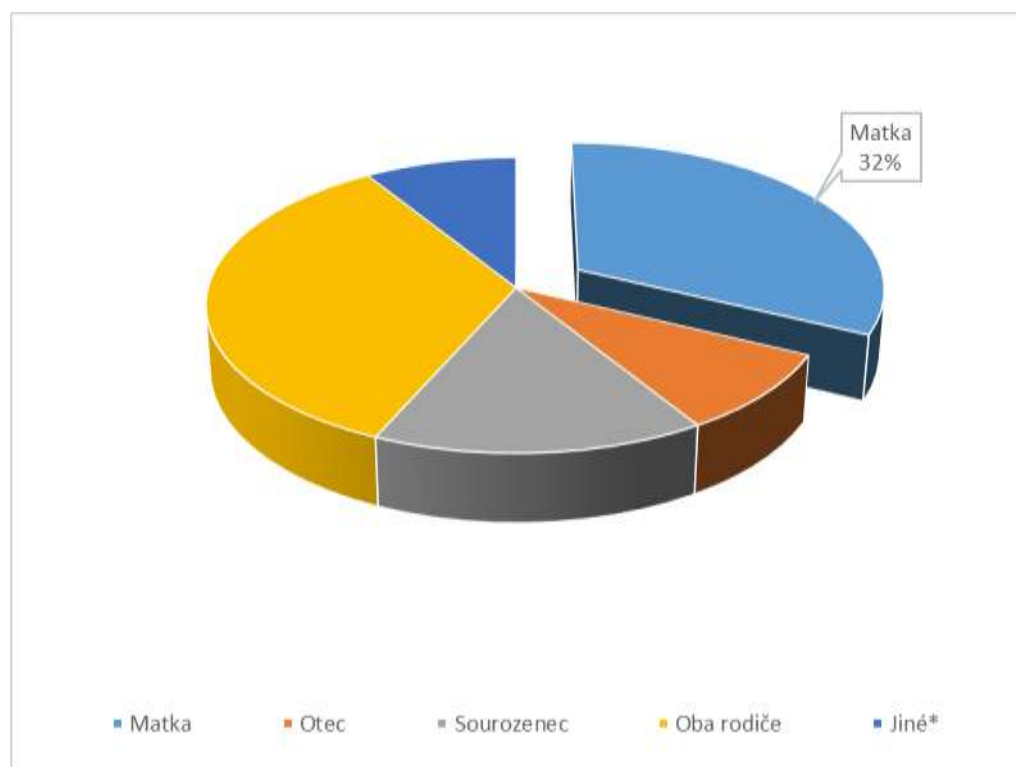
Tab. č. 11. Převažující podpora v rodině

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Matka	13	7	8	1	29
Otec	3	1	2	2	8
Sourozenec	5	0	0	9	14
Oba rodiče	13	12	6	0	31
Jiné*	1	1	6	0	8

* prarodiče, nikdo, příbuzní

Zdroj: vlastní

Graf č. 8. Převažující podpora v rodině

Zdroj: vlastní

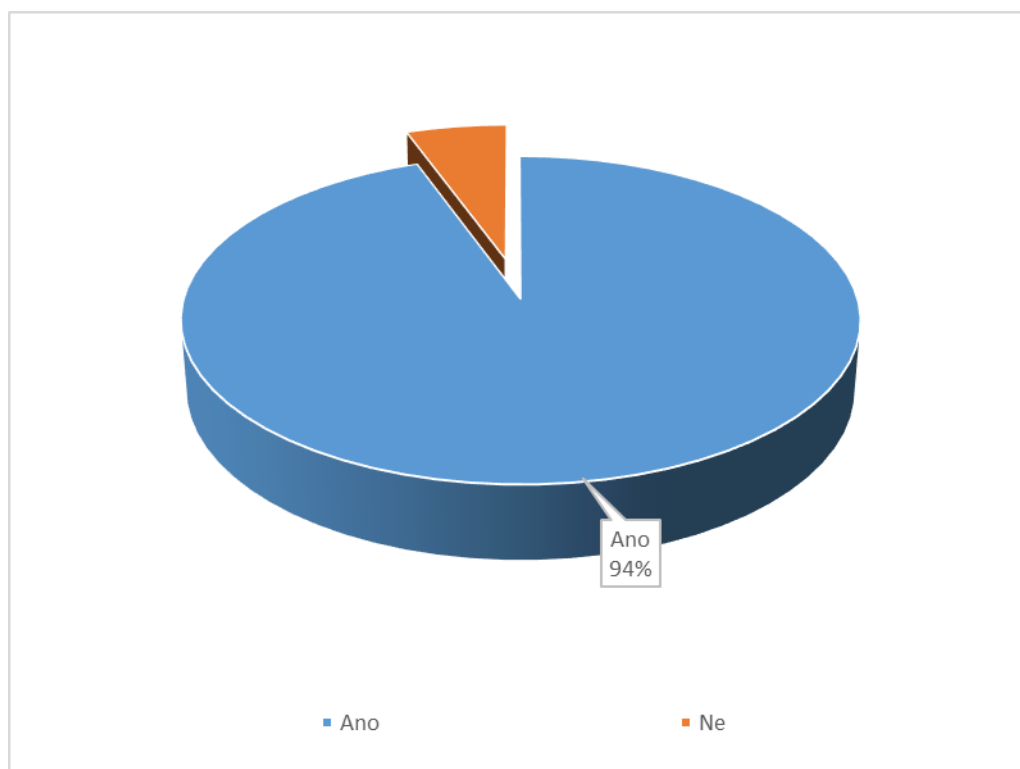
Otázka č. 7 Podporujete / budete podporovat v hudebních aktivitách i Vaše potomky?

Tab. č. 12. Podpora potomků v hudebních aktivitách

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ano	33	20	20	12	85
Ne	2	1	2	0	5

Zdroj: vlastní

Graf č. 9. Podpora potomků v hudebních aktivitách

Zdroj: vlastní

Otázka č. 8 Jste příznivcem rozvíjení talentu dětí obecně?

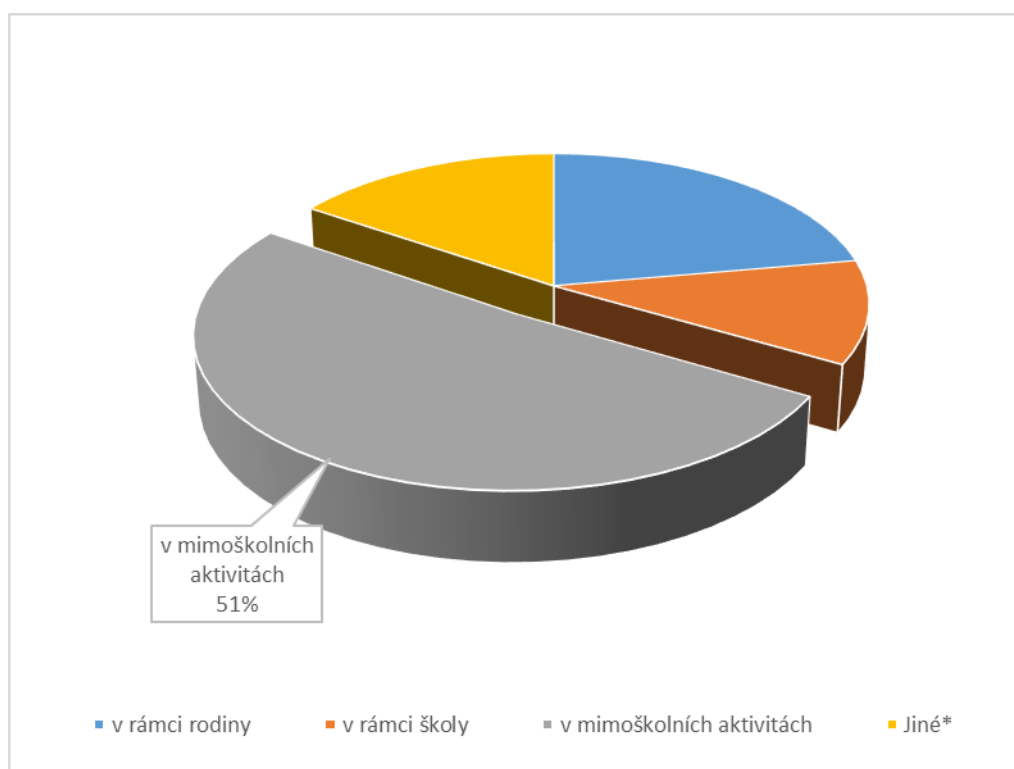
Tab. č. 13. Rozvíjení talentu dětí obecně

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
v rámci rodiny	8	5	2	5	20
v rámci školy	9	0	1	0	10
v mimoškolních aktivitách	16	14	12	4	46
Jiné*	2	2	7	3	14

*Všechny varianty

Zdroj: vlastní

Graf č. 10. Rozvíjení talentu dětí obecně

Zdroj: vlastní

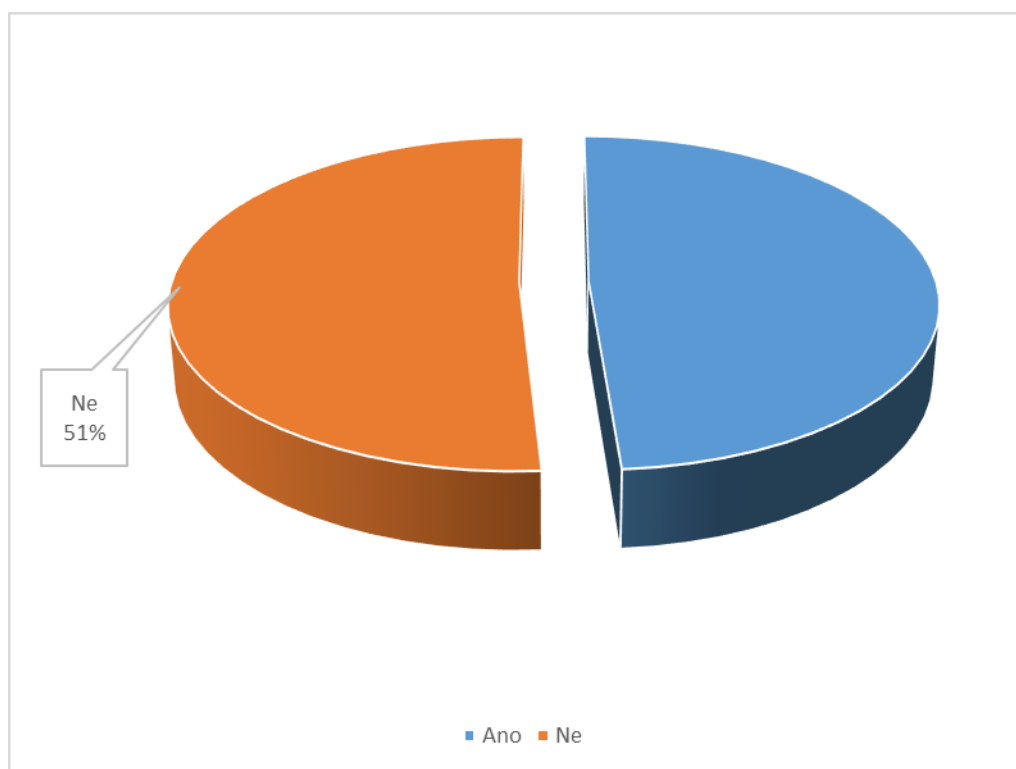
Otázka č. 9 Omezovala Vás návštěva sboru v jiných Vašich aktivitách?

Tab. č. 14. Omezení v jiných aktivitách

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ano	16	13	12	3	44
Ne	19	8	10	9	46

Zdroj: vlastní

Graf č. 11. Omezení v jiných aktivitách

Zdroj: vlastní

Otázka č. 10 V čem Vás účast ve sboru omezuje / omezovala?

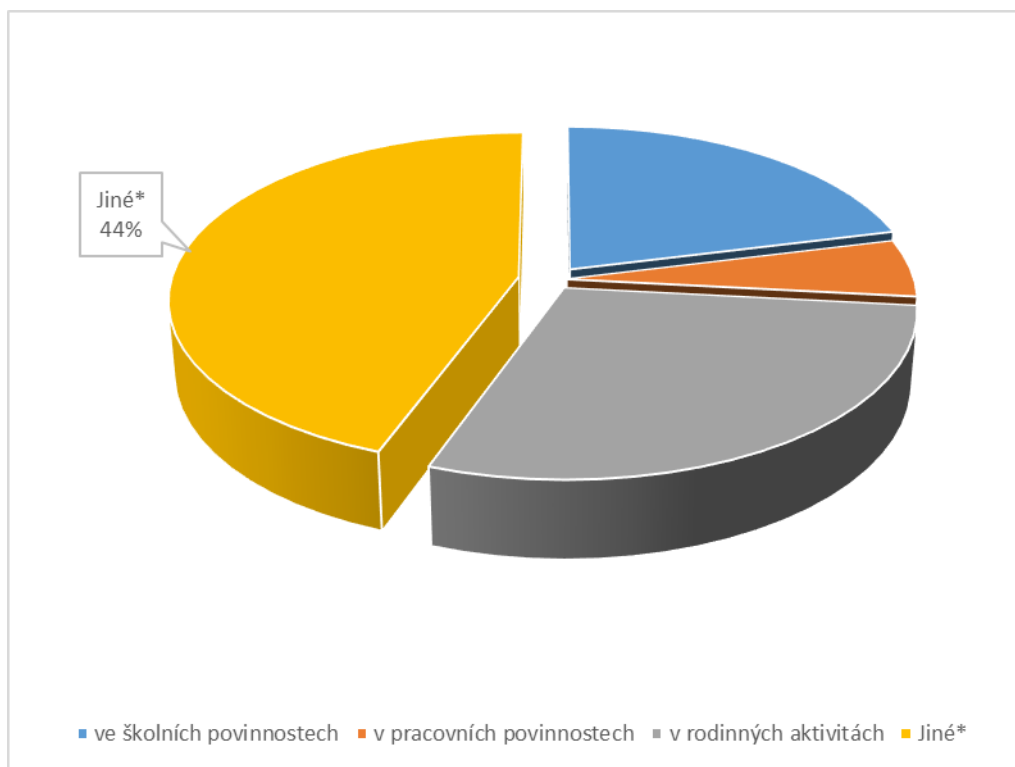
Tab. č. 15. Omezení jiných aktivit

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ve školních povinnostech	14	5	0	0	19
V pracovních povinnostech	3	1	0	1	5
V rodinných aktivitách	4	5	12	5	26
Jiné*	14	10	10	6	40

* sport, osobní volno, odpočinek

Zdroj: vlastní

Graf č. 12. Omezení jiných aktivit

Zdroj: vlastní

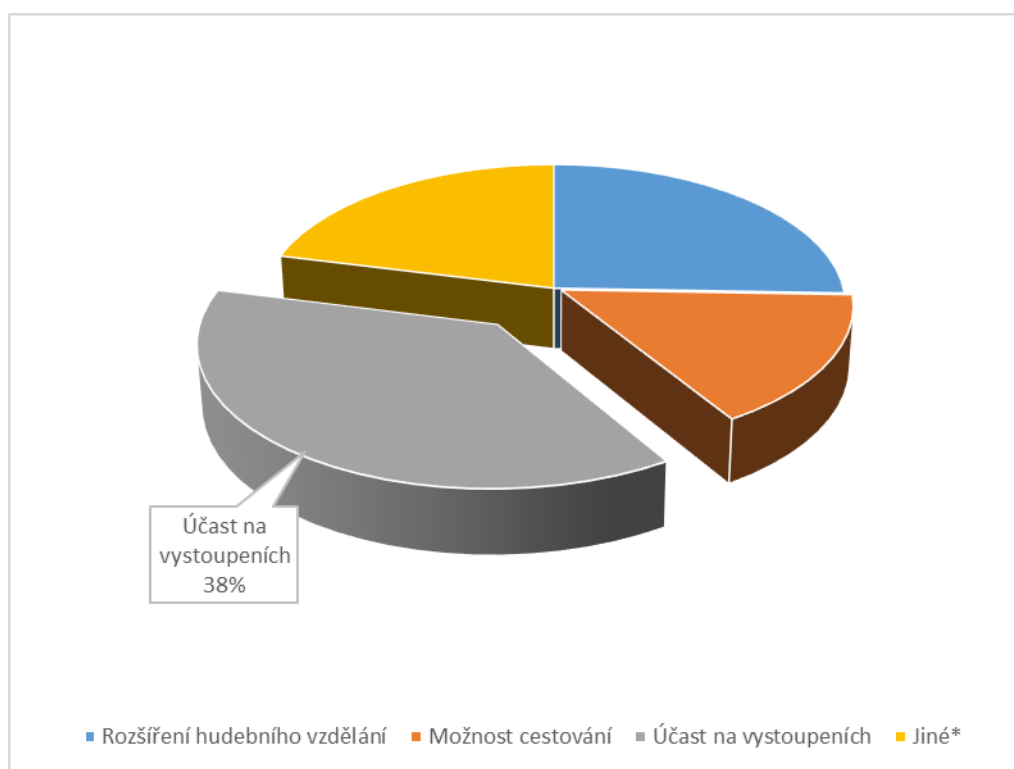
Otázka č. 11 Co pozitivního Vám přináší / přineslo navštěvování sboru?

Tab. č. 16. Pozitivní přínos účasti ve sboru

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Rozšíření hudebního vzdělání	9	4	5	5	23
Možnost cestování	11	2	0	1	14
Účast na vystoupeních	11	11	9	3	34
Jiné*	4	4	8	3	19

Zdroj: vlastní

Graf č. 13. Pozitivní přínos účasti ve sboru

Zdroj: vlastní

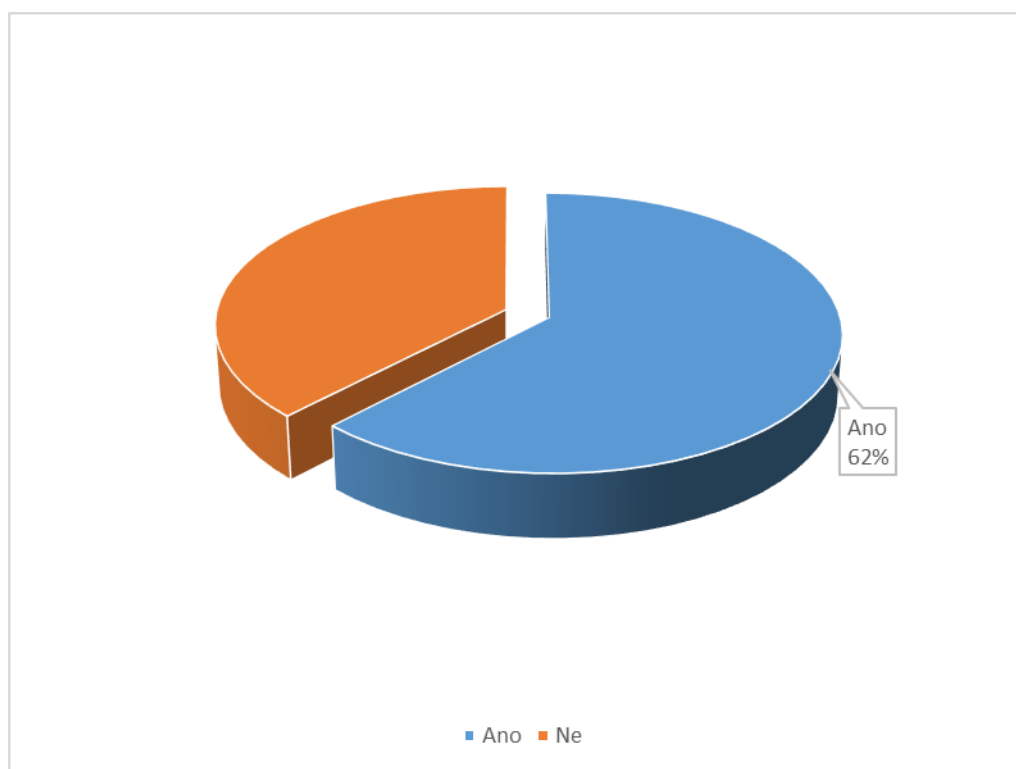
Otázka č. 12 Cítili jste ve sboru rivalitu mezi jednotlivými členy?

Tab. č. 17. Rivalita ve sboru

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ano	23	16	11	6	56
Ne	12	5	11	6	34

Zdroj: vlastní

Graf č. 14. Rivalita ve sboru

Zdroj: vlastní

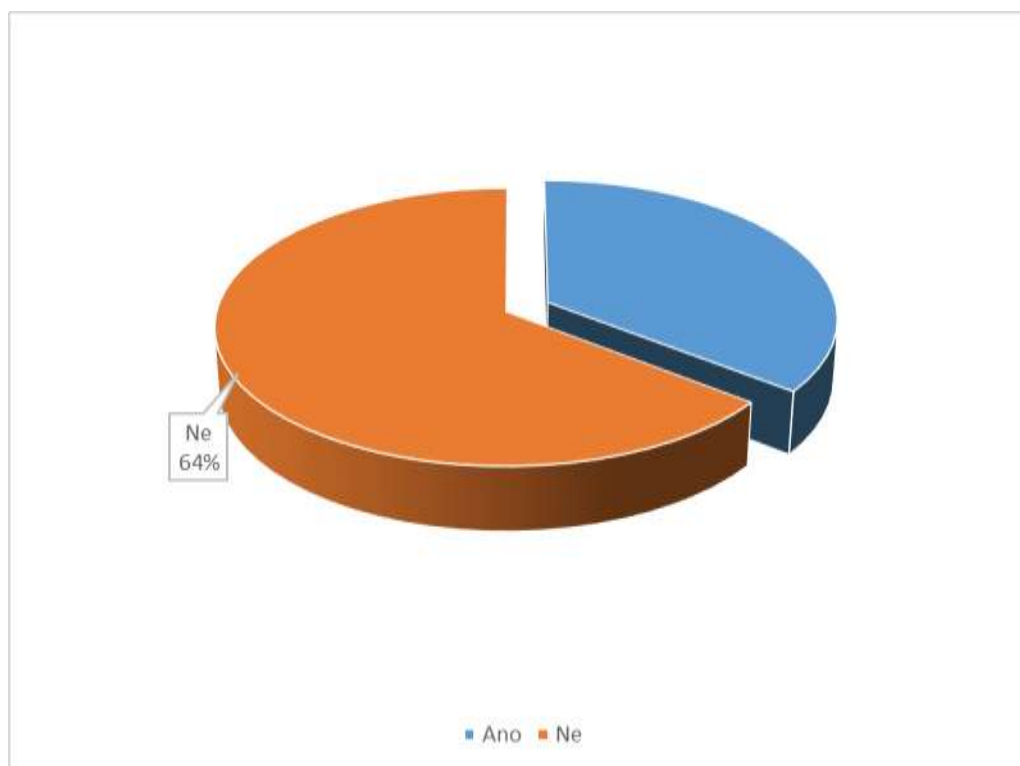
Otázka č. 13 Považujete rivalitu mezi jednotlivými členy sboru za zdravou formu chování?

Tab. č. 18. Rivalita zdravá forma chování

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smíšený sbor Kantiléna	Lumír	
Ano	12	12	4	4	32
Ne	23	9	18	8	58

Zdroj: vlastní

Graf č. 15. Rivalita zdravá forma chování

Zdroj: vlastní

Otázka č. 14 Jaký je / byl Váš vztah ke sbormistrovi / pedagogovi (možno vybrat více variant)

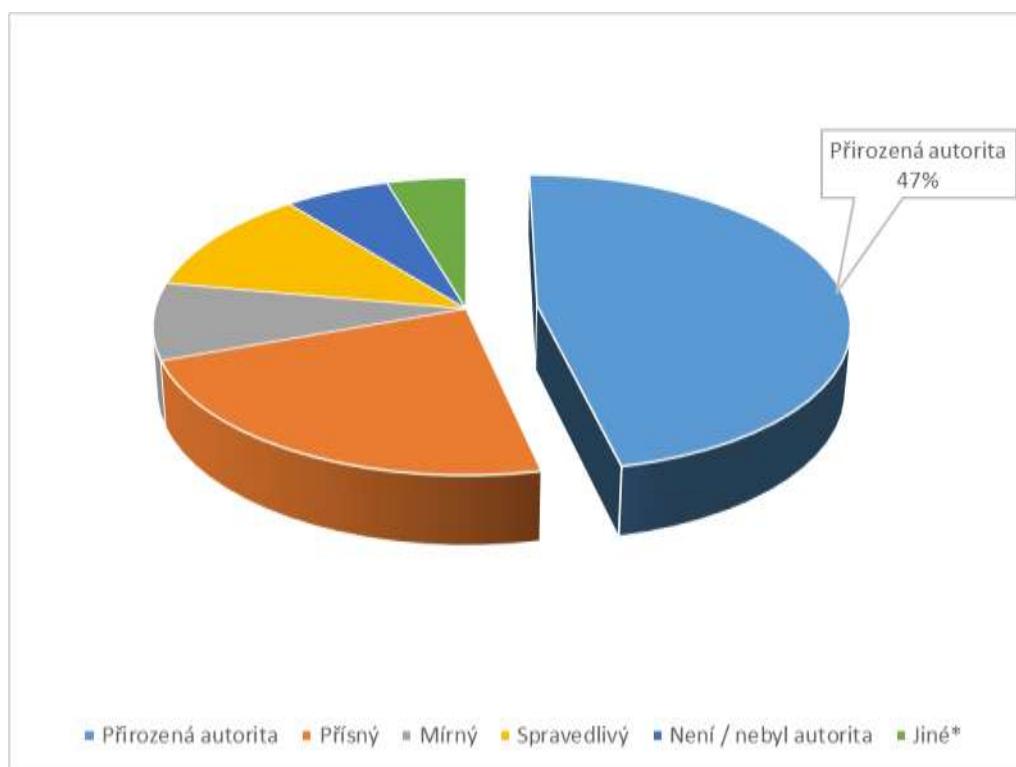
Tab. č. 19. Vztah ke sbormistrovi

	Cancioneta Praga	Carmina Bohemica	Smišený sbor Kantiléna	Lumír	
Přirozená autorita	17	17	19	8	61
Přísný	12	9	9	0	30
Mírný	4	2	2	3	11
Spravedlivý	5	0	8	2	15
Není / nebyl autorita	7	0	0	1	8
Jiné*	1	1	2	2	6

* jak kdy, chápavý, hodně umělecký

Zdroj: vlastní

Graf č. 16. Vztah ke sbormistrovi

Zdroj: vlastní

5.4 Analýza a prezentace výsledků výzkumu

H1. Předpokládám, že minimálně 80% respondentů započalo s rozvojem hudebního talentu v předškolním věku byla zaměřena otázka č. 1. Z výsledků vyplynulo, že 51% respondentů započalo s rozvojem svého hudebního talentu až na základní škole. **Hypotéza H1 se nepotvrdila.**

H2. Předpokládám, že u více než 60% respondentů byla podpora hudebního rozvoje v rodině, byla zaměřena otázka č. 4. Z výsledků vyplynulo, že 70% respondentů bylo podporováno v rodině. **Hypotéza H2 se potvrdila.**

H3. Předpokládám, že minimálně 30% respondentů účast ve sboru omezuje v jiných aktivitách byla zaměřena otázka č. 9. Z výsledků vyplynulo, že 49% respondentů bylo omezováno účastí na sboru v jiných aktivitách. **Hypotéze H3 se nepotvrdila.**

H4. Předpokládám, že více jak 70% respondentů chce nebo již rozvíjí hudební talent i u svých potomků byla zaměřena otázka č. 7. Z výsledků vyplynulo, že 94% respondentů bude, nebo již podporuje své potomky v hudebních aktivitách. **Hypotéza H4 se potvrdila.**

H5. Předpokládám, že více jak 50% respondentů vnímá sbormistra jako přirozenou autoritu se vztahovala otázka č. 14. Z výsledků vyplynulo, že jako přirozenou autoritu označilo 47% respondentů. **Hypotéza H5 se nepotvrdila.**

Závěrem výzkumu bych chtěla uvést, že mne jako dlouholetou členku pěveckého sboru některé výsledky mého výzkumu překvapily. Chtěla bych však uvést, že výsledky mého výzkumu mohu považovat pouze za údaje vztahující se k této bakalářské práci a nelze je v žádném případě zobecňovat.

ZÁVĚR

Bakalářskou práci na téma „Klasická hudba v kontextu rodiny“ jsem si vybrala proto, že se již řadu let věnuji sborovému zpěvu, a to od svých deseti let až do současnosti. Motivací pro mne bylo, abych zjistila, jaký vliv má hudba na dítě od prenatálního období až po dospělost.

Hlavním přínosem tohoto výzkumného šetření byla pro mne praktická zkušenost s výzkumným šetřením – sběr dat a jejich vyhodnocování. Byla jsem přesvědčená, že všichni, kdo jsme zapojeni do sborového zpívání, přemýšlíme a jednáme obdobně, ale bylo pro mne určitým zklamáním, že tomu tak není. Přesto byly pro mne všechny odpovědi velmi poučné a zajímavé.

V souvislosti s mým studiem oboru sociální pedagogika jsem zkoumala i vztah sociální pedagogiky a volnočasových aktivit, zmínila jsem i kompetence sociálního pedagoga ve vztahu ke sborovému zpěvu. Díky teoretické části jsem mohla hlouběji proniknout do řešené problematiky a nově nabyté informace pro mě byly velkým přínosem do části praktické. Cílem bylo, s ohledem na moji dlouholetou účast ve sboru, si ověřit, jaký přínos či omezení sborová aktivita přináší, zda byli respondenti, stejně jako já, podporováni v hudebním rozvoji v rámci rodiny, v jakém věku se hudební aktivitě začali věnovat a v neposlední řadě, jaký náhled mají na svého pedagoga/sboristu.

Z výsledků vlastního šetření je patrné, že velmi významnou roli při rozvoji talentu hraje rodinné zázemí a celkový přístup rodiny k této věci. Díky vyhodnocení dotazníků, se nebojím tvrdit, že největší vliv na konečné výsledky měl právě postoj rodičů. Rozvoj talentu jde ruku v ruce s drilem a pílí, ne každý rodič je schopen zajistit svému potomkovi takový rozvrh, který by podporoval jeho vlohy. Každý rodič by si měl uvědomit, že talent a rozvoj potřebuje autoritu a vedení. V tomto případě by měl být největší ikonou člověk, který se v oboru pohybuje a je velkým přínosem – pedagog či sbormistr.

Zpěv je forma umění a každé umění se musí pěstovat. Všechny začátky jsou tvrdé, neladící s ostatními aktivitami a bolestivé, ale pouze podporou, odhodláním, motivací a tvrdou dřinou se nám dostane výsledku, který je pro nás zadostiučiněním a odměnou za tvrdě odvedenou práci. Klíčem k úspěchu je správná volba sociálního pedagoga. Jeho přístup nás může ovlivnit na celý život. Vliv sociálních pedagogů je obrovský, dokážou ovlivňovat své svěřence z oblasti psychologie, pedagogiky, práva, sociologie i filosofie, a to jsou přesně podněty, které jedinec potřebuje k úspěšnému startu.

Jsem velice ráda, že jsem si mohla zvolit toto vlastní téma bakalářské práce a jsem přesvědčená, že hudba lidstvo provází po celý jeho život, od kolébky až po hrob. Domnívám se, že toto téma by mohlo být zajímavé jak pro lidi, kteří se přímo hudbou nezabývají, tak i pro ty, kteří hudbu studují nebo chtějí hudební výchovu vyučovat, či se věnovat sbormistrovství. Jsem si jistá, že tato bakalářská práce může být přínosem i pro rodiče hudebně nadaných dětí, kteří je podporují v jejich hudebním rozvoji v rámci volnočasových aktivit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Aktuálně.cz: Kauza Kulínský: U soudu vypovídaly sboristky [online]. 2007. vyd. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/kauza-kulinsky-u-soudu-vypovidaly-sboristky/r~i:article:513155/>
2. Aktuálně.cz: Kauza Kulínský: Udělal to, zopakoval klíčový svědek [online]. 2007. vyd. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/kauza-kulinsky-udelal-to-zopakoval-klicovy-svedek/r~i:article:516489/>
3. Cancioneta Praga: Dívčí pěvecký sbor [online]. 2010 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.cancionetapraga.cz/>
4. Carmina Bohemica: Úvod [online]. 2007 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.carminabohemica.cz/index.php>
5. Člověk má 8 druhů inteligence. Jak jste na tom vy?. In: NATIONAL GEOGRAPHIC Česko: Věda a poznání [online]. 2012. vyd. 2012 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.national-geographic.cz/detail/clovek-ma-8-druhu-inteligence-jak-jste-na-tom-vy-23617/>
6. Dětský pěvecký sbor Českého rozhlasu [online]. 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/umeleckesoubory/portal/>
7. Dětský pěvecký sbor Českého rozhlasu. In: Český rozhlas: Orchestry, soubory, festivaly a soutěže [online]. leden 2014 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/umeleckesoubory/telesa/_zprava/1242637
8. DISMAN, M. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
9. FUKAČ, J., J. VYSLOUŽIL a P. MACEK. Slovník české hudební kultury. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1035 p. ISBN 80-705-8462-9.
10. GARDNER, H. Dimenze myšlení: teorie rozmanitých inteligencí. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 398 s. ISBN 80-717-8279-3.
11. GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského bratislava, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.
12. GRUJIĆ, A. Vliv hudby na rozvoj dítěte. In: Předškoláci s úsměvem [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: http://predskolci-sa-osmehom.blogspot.cz/2013/04/blog-post_32.html

13. HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-717-8927-5.
14. HOLAS, M. Hudební pedagogika na každý pád. e-Pedagogium (on-line), 2003, roč. 3, č. 1 - mimořádné. [cit. 2014-2-24]. Dostupné na www: <<http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/mimo/clanek08.htm>>. ISSN 1213-7499.
15. HOLEČKOVÁ-DOLANSKÁ, J. Hlasová výchova: pro posluchače dirigování a operní režie. Vyd. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 301 s., [80] s. obr. příl.
16. JANDOUREK, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-269-0.
17. JILEMNICKÁ, J. a M. TESAŘOVÁ. Řešení konfliktů. In: *Metodika pro učitele* [online]. 2008. vyd. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: http://www.mkc.cz/uploaded/otevrena_skola/mpp_reseni_konfliktu.pdf
18. KLAPALOVÁ, M. Význam hudby pro harmonický rozvoj dítěte. In: Hudební výchova 2009: 4. webová konference [online]. 2009. vyd. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/khv/2009/index.php?id=3>
19. KOHOUTEK, R. Člověk a sociální skupiny. Psychologie v teorii a praxi [online]. 2009 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/cloveka-a-socialni-skupiny>
20. KOHOUTEK, R. Dotazník jako průzkumná metoda. In: Psychologie a teorie v praxi [online]. 8. 2. 2010. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>
21. KRAUS, B. a V. POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Editor Blahoslav Kraus, Věra Poláčková. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2.
22. KRAUS, B., M. JŮZL a M. TANNENBERGEROVÁ. Teorie výchovy. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011. ISBN 978-80-87182-04-8.
23. KŘÍŽKOVÁ, V. Volnočasové aktivity dětí. In: Našemimi.cz: Žena a rodina [online]. Červen 2012. 2012 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.nasemimi.cz/clanky-zena-a-rodina/volnocasove-aktivity-deti-45.html>

24. LABUSOVÁ, E. Děti a hudba. Děti a hudba: Moje chytré dítě [online]. 2012 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://magazin.mojechytredite.cz/vzdelavani/deti-a-hudba>
25. LOCHMANOVÁ, Š. Psychologie pěveckého sboru. Brno, 2008. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/105139/pedf_b/bakalarska_prace.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno. Vedoucí práce Michal Vajda. s. 10, 11
26. Ministerstvo vnitra České republiky: O nás. Problematika sociálně vyloučených lokalit: Volnočasové aktivity [online]. 25. 6. 2013. webové stránky MVČR, 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/volnocasove-aktivity.aspx>
27. MÜLLEROVÁ, L. Tohle je 5 pilířů správné výchovy dětí. Rodina: Rodinné vztahy. 2011, roč. 2011. Dostupné z: <http://www.prozeny.cz/magazin/deti-a-rodina/rodinne-vztahy/30370-tohle-je-5-piliru-spravne-vychovy-deti>
28. Nadační fond Harmonie: O nás [online]. midEurope.cz. 2010 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.nfharmonie.cz/cze/home>
29. Novinky.cz: Za zneužití dětí zbavil papež Benedikt XVI. kněžství na 400 duchovních [online]. 2014. vyd. 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/kauza-kulinsky-udelal-to-zopakoval-klicovy-svedek/r~i:article:516489/>
30. OGNJATOVIĆ, M. Muzikální matky. In: Politikin zabavnik [online]. 14. 2. 2014. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://politikin-zabavnik.rs/pz/tekstovi/voljene-uciteljice> (srbština)
31. PÁVKOVÁ, J. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8295-5.
32. Pěvecký sbor. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C4%9Bveck%C3%BD_sbor
33. Pěvecké sdružení Lumír: O nás [online]. 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.lumir1864.cz/m20onas.php>
34. POLEDŇÁK, I. Hudebně pedagogické invence. Praha. Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2005, s. 83-94

35. ŘEZÁČ, J. Sociální psychologie. 1998. vyd. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
36. Sborový zpěv upravuje srdeční rytmus zpěváků a celkově prospívá zdraví: Kardiologie. A: Novinky [online]. 2014 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.kardiologie.cz/novinky/sborovy-zpev-upravuje-srdecni-rytmus-zpevaku-a-celkove-prospiva-zdravi-781>
37. SLAVÍKOVÁ, M. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: RVP Metodický portál: Články [online]. 13. 3. 2012. 2012 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/14413/hudebni-vyvoj-ditete-v-predskolnim-veku.html/>
38. Smíšený pěvecký sbor Svatopluk: Úvod [online]. 2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://svatopluk.unas.cz/>
39. Smíšený sbor Kantiléna: Kdo jsme [online]. 2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.smisenakantilena.cz/clanky/kdo-jsme/smiseny-sbor/>
40. SOUČEK, V. a S. PÁLKOVÁ. Podpora ZUŠ: Sborový zpěv [online]. Duben 2013. Národní institut pro další vzdělávání, 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.nidv.cz/cs/projekty/projekty-esf/podpora-zus/podrobne-o-projektu.ep/>
41. Speciál O OBORECH: Sociální pedagogika. In: Vysoké školy.cz: Studijní programy a obory [online]. 2014. vyd. 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/clanek/special-o-oborech-socialni-pedagogika>
42. ŠKÁPÍKOVÁ, J., J.VYSLOUŽIL a P. MACEK. Bambini di Praga: výsluní a stíny. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 301 s., [80] s. obr. příl. ISBN 978-80-204-1583-7.
43. ŠPIDLA, J. Dirigent Macek: Mé začátky u sboru? Typické hození do vody. In: Vyškovský deník.cz [online]. 2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://vyskovsky.denik.cz/serialy/dirigent-macek-me-zacatky-u-sboru-typicke-hozeni-do-vody-20131105.html>
44. ŠVIGOVÁ, M. Hlavní směry sociologie volného času: Vysoká škola ekonomická. In: Sociologický časopis: Czech Sociological Review [online]. 1966. vyd. 1996 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/133-sociologicky-casopis-5-1966/2562>.

45. TICHÁ, A. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8916-X
46. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie: Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
47. VAJDA, M. Obecný význam práce v dětském sboru. In: Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty [online]. [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/seminar/Vajda.htm#_ftnref1
48. VARGOVÁ, A. Zpěváci jsou odrazem svého sbormistra: Havířovský deník. In: Karvinský a havířovský deník.cz [online]. 2012 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.osu.cz/dokumenty/monitoringmedii/1697.pdf>
49. VEVERKOVÁ, J. Příprava sbormistrů na Pedagogické fakultě UK v Praze. In: HUDEBNÍ VÝCHOVA 1/2007 (ročník 15) [online]. 2007 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: http://userweb.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/Archiv/pdf.%202007/HV1_2007.pdf
50. VÍTOVÁ, E. Blanka Kulínská miluje překážky [online]. 3. 12. 2002. 2002 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-clanky/Blanka-Kulinska-miluje-prekazky~03~prosinec~2002/>
51. VONDROUŠKOVÁ (NOVOTNÁ), J. Psychologické souvislosti dětského sborového zpěvu. In: Hudební výchova 2011: Webová konference KHV PdF OU [online]. 2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/khv>
52. Výroční zpráva Unie českého sborového zpěvu 2012. In: České-sbory.cz: Archiv dokumentů - Ostatní dokumenty [online]. 2013 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: http://archiv.ucps.cz/vyrocní_zprava_2012.pdf
53. ZACHAROVÁ, E., J. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ. Základy psychologie pro zdravotnické obory. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 278 s. Sestra (Grada). ISBN 978-802-4740-621.
54. ZUŠ Bedřicha Smetany. ZUŠ Bedřicha Smetany [online]. Karviná, 2004 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.zus-karvina.net/>
55. ŽALOUĐÍKOVÁ, I. Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let. DUHA. 2013, roč. 2013, č. 1. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1. Festival Lomnické hudební jaro	15
Obr. č. 2. Sborový zpěv pro dospělé nadšené začátečníky	17
Obr. č. 3. Centrum volného času	19
Obr. č. 4. Smysly, umění a výchova	26
Obr. č. 5. Škola je i školou života	32
Obr. č. 6. Hippokratova typologie člověka	33
Obr. č. 7. Mnohačetné inteligence	35
Obr. č. 8. CD Kouzelné Vánoce	39
Obr. č. 9. O kouzelném proutku.....	40
Obr. č. 10. CD Ochutnávka.....	41
Obr. č. 11. Vystoupení sboru Lumír – Řečkovice, leden 2014	42
Obr. č. 12. CD Kořeny.....	43

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1. Věkové rozložení respondentů.....	57
Graf č. 2. Vzdělání respondentů	58
Graf č. 3. Období zapojení do hudebních aktivit.....	59
Graf č. 4. Zvolená forma hudební aktivity.....	60
Graf č. 5. Hudební nadání v rodině.....	61
Graf č. 6. Rozvoj hudebního talentu v rodině.....	62
Graf č. 7. Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách	63
Graf č. 8. Převažující podpora v rodině	64
Graf č. 9. Podpora potomků v hudebních aktivitách	65
Graf č. 10. Rozvíjení talentu dětí obecně.....	66
Graf č. 11. Omezení v jiných aktivitách	67
Graf č. 12. Omezení jiných aktivit.....	68
Graf č. 13. Pozitivní přínos účasti ve sboru	69
Graf č. 14. Rivalita ve sboru	70
Graf č. 15. Rivalita zdravá forma chování.....	71
Graf č. 16. Vztah ke sbormistrovi.....	72

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1. Spojení temperamentu podle Hippokrata s pěveckým hlasem	34
Tab. č. 2. Vztah role vůdce v řízení skupiny s Hippokratovou teorií temperamentu	37
Tab. č. 3. Porovnání vlastního rozhovoru a dotazníku	53
Tab. č. 4. Akceptovatelná a doporučovaná míra návratnosti (response rate) dotazníků od studentů	56
Tab. č. 5. Věkové rozložení respondentů.....	57
Tab. č. 6. Vzdělání respondentů	58
Tab. č. 7. Zvolená forma hudební aktivity.....	60
Tab. č. 8. Hudební nadání v rodině	61
Tab. č. 9. Rozvoj hudebního talentu v rodině	62
Tab. č. 10. Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách	63
Tab. č. 11. Převažující podpora v rodině	64
Tab. č. 12. Podpora potomků v hudebních aktivitách	65
Tab. č. 13. Rozvíjení talentu dětí obecně.....	66
Tab. č. 14. Omezení v jiných aktivitách	67
Tab. č. 15. Omezení jiných aktivit.....	68
Tab. č. 16. Pozitivní přínos účasti ve sboru	69
Tab. č. 17. Rivalita ve sboru	70
Tab. č. 18. Rivalita zdravá forma chování	71
Tab. č. 19. Vztah ke sbormistrovi.....	72

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1   Dotazník k výzkumu

PŘÍLOHA P 1: "DOTAZNÍK K VÝZKUMU

DOTAZNÍK

Vážení účastníci dotazníkového výzkumu,

jmenuji se Karolina Klevetová a jsem studentkou posledního ročníku bakalářského studia, obor Sociální pedagogika na Institutu mezioborového studia v Brně. Ráda bych Vás požádala o spolupráci při výzkumu pro moji bakalářskou práci na téma: Klasická hudba v kontextu rodiny.

Cílem šetření je zjistit údaje o podpoře hudebního talentu v rodině, údaje o zapojení do hudebních aktivit a údaje o případných rivalitách a autoritách v pěveckém sboru

Každou otázku si prosím pečlivě přečtete a označte vždy jen jednu odpověď křížkem, pokud není uvedeno jinak. Vaše odpovědi jsou zcela důvěrné a budou zpracovány hromadně a anonymně a budou sloužit pouze jako podklad pro moji bakalářskou práci.

Děkuji za spolupráci, vyplněním tohoto dotazníku mi velice pomůžete.

Děkuji za Váš čas.

Název pěveckého sboru: _____

1. Věk: 15 – 21

22 – 30

31 – 40

41 – 50

nad 50

2. Vzdělání: základní

středoškolské

vysokoškolské

3. Zaměstnání: _____

Otázka č. 1: V jakém období jste se aktivně zapojili do hudebních aktivit

- v předškolním věku
- v základní škole
- na střední škole/v učebním oboru
- na vysoké škole

Otázka č. 2: Jakou formu hudební aktivity jste si zvolili/zvolili Vaši rodiče (možno zaškrtnout více variant)

- hudební výchova v rámci školy
- hudební výchova v souboru mimo školu
- jiná (uveďte) _____

Otázka č. 3: Kdo byl ve Vaší rodině hudebně nadán

- matka
- otec
- sourozenec
- jiný (uveďte kdo) _____

Otázka č. 4: Rozvíjeli Vaši rodiče Váš hudební talent v rámci rodiny

- ano
- ne

Otázka č. 5: Podporovali Vás rodiče v rozvoji hudebního talentu ve volnočasových aktivitách

- ano
- ne

Otázka č. 6: Kdo v rodině Vás nejvíce podporoval

- matka
- otec
- sourozenec
- oba rodiče
- jiný (uveďte kdo) _____

Otázka č. 7: Podporujete/budete podporovat v hudebních aktivitách i Vaše potomky

- ano
 ne

Otázka č. 8: Jste příznivcem rozvíjení talentu dětí obecně

- v rámci rodiny
 v rámci školy
 v mimoškolních aktivitách
 jiné (uveďte) _____

Otázka č. 9: Omezovala Vás návštěva sboru v jiných Vašich aktivitách

- ano
 ne

Otázka č. 10 V čem Vás účast ve sboru omezuje/omezovala

- ve školních povinnostech
 v pracovních povinnostech
 v rodinných aktivitách
 jiné (uveďte) _____

Otázka č. 11: Co pozitivního Vám přináší/přineslo navštěvování sboru

- rozšíření hudebního vzdělání
 možnost cestovat
 účast na vystoupeních
 jiné (uveďte) _____

Otázka č. 12: Cítíte ve sboru rivalitu mezi jednotlivými členy

- ano
 ne

Otázka č. 13: Považujete rivalitu mezi členy sboru za zdravou formu chování

- ano
 ne

Otázka č. 14: Jaký je/byl Váš vztah ke sbormistrovi/pedagogovi (možno zaškrtnout více variant)

- přirozená autorita
- přísný
- mírný
- spravedlivý
- není/nebyl pro mě autorita
- jiné (uveďte) _____